

**SZKOŁA
NASZYCH
MARZEŃ**

**#Uwidaczniamy
Niewidoczne**

Raport z mapowania zasobów
w konińskich placówkach oświatowych

Wrzesień 2021 r.

„Przekonujemy się, że można tworzyć fascynujące dla dzieci warunki do nabywania wiedzy, a przede wszystkim przeżywania bezcennych, budujących młodego człowieka, doświadczeń.”

- Ewa Radanowicz,
„W szkole wcale nie chodzi o szkołę”

KONIN
tu płynie energia

Co zrobiliśmy?

W miesiącach kwiecień-maj 2021 roku w placówkach oświatowych na terenie Konina odbyło się Mapowanie Zasobów pod tytułem **#Uwidaczniamy Niewidoczne**.

Mapowanie rozpoczęło się warsztatem online, który odbył się 8 kwietnia 2021 r. i wprowadzał w tematykę mapowania. Uczył również, poprzez doświadczenie, jak je przeprowadzić.

W spotkaniu uczestniczył gość specjalny pani Ewa Radanowicz - ekspertka ds. zmiany i innowacji w edukacji, która wspiera nas w naszych działaniach. W warsztacie wzięło udział 115 osób z 38 placówek, w tym 25 z Konina.

W samym działaniu mapowania wzięło udział **21 z 37 placówek z Konina** i 1 placówka z Liśca Wielkiego. W placówkach zbierano informacje, odbyły się spotkania/warsztaty online realizowane przez nauczycieli z innymi nauczycielami, z uczniami, z rodzicami. W wielu przypadkach spotkania prowadzone były w sposób, który jednocześnie budował i poprawiał relacje.

Po co?

Celem mapowania było **określenie/nazwanie konkretnego działania** nauczyciela czy grupy nauczycieli, uczniów, rodziców w danej placówce, **które wpisuje się w ideę Szkoły Naszych Marzeń**.

Po to, aby:

- określić nasz punkt wyjściowy, w którym znajdują się placówki względem realizacji wizji Szkoły Naszych Marzeń;
- zrozumieć jakie obszary wizji pokrywamy swoim działaniem, a gdzie mamy jeszcze białe plamy;
- móc lepiej korzystać z zasobów, które posiadamy w swoich zespołach, by móc je uwidocznic i dzielić się nimi z innymi placówkami;
- stworzyć mapę miejsc i ludzi, z których można czerpać inspirację w tworzeniu Szkoły Naszych Marzeń.

Na czym nam zależy?

Zależy nam na realizacji wizji Szkoły Naszych Marzeń, którą wypracowaliśmy wspólnie na Konińskim Kongresie Edukacyjnym „Szkoła Naszych Marzeń” w czerwcu 2019 roku.

Uczestniczyli w nim przedstawiciele lokalnego samorządu, dyrektorzy wszystkich szkół i przedszkoli, aktywiści działający oddolnie na rzecz idei nowej edukacji, nauczyciele, wychowawcy, rodzice, psychologzy, pedagodzy, przedstawiciele kultury, edukacji artystycznej, wykładowcy i studenci (kierunków pedagogika, praca socjalna, socjoterapia i zdrowie publiczne) oraz młodzież szkół średnich – 200 osób.

Uczestnicy kongresu potwierdzili pilną potrzebę zmian lokalnego systemu edukacji. Jako główną, palącą potrzebę wskazano **potrzebę wzmocnienia relacji** uczeń-nauczyciel, nauczyciel-nauczyciel, uczeń - uczeń czy nauczyciel - rodzic oraz wprowadzenie nowych metod nauczania ułatwiających budowanie relacji i poznawania wzajemnych potrzeb, włączających w zmianę zespoły szkolne, uczniów, rodziców.

Wspólnie stworzyliśmy wizję szkoły przyszłości - SZKOŁY NASZYCH MARZEŃ, której fundamentem jest przede wszystkim dbałość o relacje oraz komunikacja, która oparta jest na empatii, szacunku i zrozumieniu potrzeb swoich jak i młodego człowieka – SZKOŁA RELACJI.

Wizja

Szkoła Naszych Marzeń jest szkołą świadomą - opartą na relacjach, nowoczesną - wykorzystującą nowe technologie, społeczną - wspierającą inne grupy społeczne, wygodną - z dobrze zorganizowaną przestrzenią sprzyjającą współpracy i wspólnym działaniom, zarówno na lekcji, jak i na przerwie oraz poza lekcjami. Szkołą odpowiadającą na potrzeby ucznia i uwzględniającą jego możliwości psychofizyczne oraz rozwój potencjału placówek, nauczycieli i uczniów.

Zależy nam na budowaniu zrozumienia, co w praktyce oznacza wizja Szkoły Naszych Marzeń, jakie obszary i konkretne działania się pod nią kryją, jak pracować w ramach tych obszarów. Chcemy **budować świadomość korzyści**, które możemy odnieść – my, nasi uczniowie, rodzice i cała społeczność szkolna - dzięki zastosowaniu nowych metod i kultury pracy.

11 obszarów wizji:

1. Dbłość o budowanie wspólnoty społeczności szkolnej.
2. Dbłość o relacje i komunikację.
3. Indywidualizacja procesu nauczania.
4. Odejście od tradycyjnego oceniania.
5. Właściwa kultura błędu.
6. Gwarancja autonomii i samodzielności.
7. Edukacja otwarta na przyszłość i życie.
8. Rozwój krytycznego myślenia.
9. Edukacja otwarta na kreatywność.
10. Edukacja otwarta na współpracę.
11. Sprzyjająca przestrzeń fizyczna.

Zależy nam na rozpowszechnianiu pozytywnych działań stosowanych przez konińskie placówki edukacyjne, które wpisują się w wizję Szkoły Naszych Marzeń. Chcemy tworzyć **warunki do wzajemnego inspirowania**, uczenia się i wspierania w drodze do realizacji wizji.

Zależy nam na tym, aby wyniki mapowania pomogły Państwu w określeniu kierunków rozwoju dalszej pracy nad wdrażaniem wizji.

Zachęcamy do przeprowadzenia dyskusji w gronie pedagogicznym, z uczniami i z rodzicami na temat wniosków z mapowania oraz podzielenie się z nami a może również z innymi placówkami efektami tych dyskusji.

Zmiana to proces - krok po kroku chcemy zmieniać
nasze placówki na lepsze - wspólnie.

Co zauważyliśmy podczas analizowania wyników?

Analiza wyników i praca nad raportem z Mapowania pomogła nam lepiej zrozumieć czym są poszczególne obszary. Zauważyliśmy pewne nieścisłości w dotychczasowych sformułowaniach niektórych obszarów. Zatem teraz to wszystko doprecyzowaliśmy. Ułatwiło to dalszą pracę nad analizowaniem wyników.

Zdajemy sobie sprawę, że różnie jeszcze rozumiemy co znaczy określenie: „działanie, które wpisuje się w wizję Szkoły Naszych Marzeń”, dlatego lista działań na podstawie, których wyciągaliśmy wnioski, może nie być pełna. **Mogą istnieć ciekawe działania, które wpisują się w wizję a jednak z różnych powodów nie zostały zaraportowane.** Część działań była zbyt ogólnie opisana, aby można było je poprawnie przyporządkować. Uczymy się i to jest ok - w kolejnym kroku możemy tę listę zweryfikować, uzupełnić czy właściwiej opisać działania - zdecydujemy o tym wspólnie zgodnie z Państwa potrzebami. Dodatkowo, trzeba wziąć pod uwagę, że placówki działały w trudnych pandemicznych warunkach. Z tych względów **wyniki** nie odzwierciedlają wszystkich działań tych placówek i **są pewnym obrazem sytuacji, kierunkiem, wskazaniem.**

W mapowaniu brało udział 57% placówek, dlatego wyniki mapowania nie odzwierciedlają również działań wszystkich konińskich placówek.

Co nam wyszło z mapowania?

Z przesłanych przez placówki materiałów zebraliśmy listę 237 działań. Zespół roboczy pracujący nad projektem przeanalizował każde działanie przyporządkowując je do jednego z 11 obszarów wizji.

182 działania wpisywały się w wizję Szkoły Naszych Marzeń. 19 działań było zbyt ogólnie opisanych lub nie miało wystarczających szczegółów, które pozwoliłyby na przypisanie ich do obszarów. 22 działania stanowią obowiązek lub są promocją szkoły. 14 było nie na temat, nie spełniało kryterium żadnego z obszarów lub było wbrew zasadom Szkoły Naszych Marzeń.

Najczęściej wymienianymi działaniami są działania z obszarów:

- edukacja otwarta na kreatywność (47)
- dbałość o budowanie wspólnoty społeczności szkolnej (34)
- edukacja otwarta na przyszłość i życie (29)
- edukacja otwarta na współpracę (23)
- sprzyjająca przestrzeń fizyczna (19)
- dbałość o relacje i komunikację (15)

a **najrzadziej**:

- odejście od tradycyjnego oceniania (5)
- gwarancja autonomii i samodzielności (4)
- indywidualizacja procesu nauczania (3)
- rozwój krytycznego myślenia (2)
- właściwa kultura błędu (1)

Przejdź od razu do
Podsumowanie i
rekomendacje

Poniżej prezentujemy Państwu wyniki szczegółowe mapowania przesłanych przez placówki działań dla każdego obszaru wizji Szkoły Naszych Marzeń.

W każdym z nich przedstawiamy:

- ✓ Jak placówki działają w danym obszarze
- ✓ Przykładowe „perełki” działań w tym obszarze
- ✓ Rekomendacje jak na przyszłość rozumieć i pracować w danym obszarze
- ✓ Korzyści jakie można osiągnąć z działania w nim

Obszar 1

Dbłość o budowanie wspólnoty społeczności szkolnej

To dbanie o dobre samopoczucie społeczności i budowanie poczucia wspólnotowości, integracja, włączanie i spajanie wszystkich jej członków.

Jak placówki działają w tym obszarze?

Najczęściej w *Obszarze 1. Dbłość o budowanie wspólnoty społeczności szkolnej* placówki realizują akcje charytatywne, świąteczne i inne okolicznościowe, kampanie społeczne, szkolne kluby wolontariatu angażujące do współdziałania na rzecz różnorodnych spraw i grup społecznych, organizowanie wspólnie z rodzicami i uczniami przedstawień teatralnych wystawianych dla całej społeczności szkolnej, festyny szkolne, kiermasze, wspólne gotowanie, wyjazdy szkolne, wyprawy, rajdy, wspólną zabawę, wspólne działania na rzecz otoczenia szkoły, przestrzeń dla zespołów muzycznych i orkiestr szkolnych, organizowane przez nauczycieli festiwale piosenki. Działania te angażują całą społeczność uczniowską, nauczycieli, dyrekcję, rodziców w różne, ciekawe projekty, które realizowane są nie tylko na terenie szkoły, ale również w środowisku lokalnym. Budują poczucie tożsamości.

Przykładowe perełki z *Obszaru 1. Dbłość o budowanie wspólnoty społeczności szkolnej*:

Perełka 1

„Mamy dni zabaw na lekcjach, gramy w gry planszowe, przychodzimy w piżamach i siedzimy z poduchami i kocami grając oraz bawiąc się ze sobą.

Sadzimy drzewa i kwiaty wokół naszej szkoły. Organizujemy rajdy rowerowe z naszymi uczniami i ich rodzicami – do Bieniszewa, Lichenia. Organizujemy wycieczki krajoznawcze i edukacyjne, integrujemy się w zespołach i spędzamy ze sobą czas. Robimy kapsułę czasu. Uczniowie w klasie 6. robią kapsułę czasu, w której piszą o czym marzą oraz wrzucają tam swoje ulubione, na ten moment, rzeczy. Kapsuły są otwierane w klasie 8. Jest wtedy dużo emocji, radości, śmiechu, czasem zdziwienia.”

Perłka 2

„Festyny, szkolne zapoczątkowane blisko dwadzieścia lat temu, kiedy miały bardzo uroczysty charakter ściśle związane z upamiętnieniem imienin patronki – Zofii Urbanowskiej. Z roku na rok wydarzenie to nabierało rozmachu zarówno w treści jak i formie. Przygotowane akademie stawały się w kolejnych latach festiwalami nauki pod nazwą: „Pokaż, co potrafisz”, „Jedynka na szóstkę”, „Jarmark cudów”, „Dżungla talentów”, „Łączymy tradycję z teraźniejszością”, aby przybrać formę pikników, wspólnego biesiadowania, sjesty. Wówczas zmieniła się też konwencja. Rodzice występowali w roli gospodarzy. Serwowali regionalne, bądź staropolskie, jadło. Urządzali saloniki fryzjerskie, kosmetyczne – malowanie twarzy. Spotkania obejmowały różne przestrzenie życia: „Podróże małe i duże”, „W zdrowym ciele, zdrowy duch”, „Witajcie w naszej bajce”, „W ogrodzie Zofii”, „Jesteśmy razem”. Zawsze jednak obecny był motyw Zofii Urbanowskiej - patronki naszej szkoły, dzięki któremu impreza scalała uczniów, absolwentów i społeczność lokalną.”

Perłka 3

„(...) prowadzi Szkolny Klub Wolontariatu, a w ramach niego bardzo aktywną działalność na rzecz środowiska lokalnego i szkolnego. Współpracuje z licznymi organizacjami w naszym mieście. Z Towarzystwem Przyjaciół Dzieci w Koninie organizuje paczki świąteczne, spotkania wielkanocne i wigilijne, pomoc w przeprowadzeniu akcji Gwiazdor, koncerty bożonarodzeniowe dla dzieci i rodziców w ogniska nr 6 w Koninie). Ze Schroniskiem dla Zwierząt robimy liczne akcje zbiórki karmy dla zwierząt, czyszczenie boksów, wychodzenie na spacer ze zwierzętami. Corocznie szkoła uczestniczy w akcji WOŚP, w czasie pandemii uruchomiono eSkarbonkę i wirtualnie zbieraliśmy datki. Na OLX uczestniczyliśmy w akcji NAKARM PSA. Z Bankiem Żywności organizujemy zbiórki żywności, która następnie trafia do potrzebujących rodzin. Uczestniczymy w licznych projektach ogólnopolskich Centrum Edukacji Obywatelskiej np. Razem na Święta, Akcja Żonkile, Dzień Życzliwości, Dzień Postaci z Bajek, Dzień Praw Człowieka, Dzień Praw Dziecka, na rzecz dzieci z chorobą nowotworową ONKOMIKOŁAJE. Organizujemy zbiórkę nakrętek - Nakrętasy dla Szymka. Organizujemy akcję Drugie życie produktu (ekologia). Poza tym nagrywamy filmy w czasie pandemii, które prezentują wiersze dla dzieci znanych autorów i udostępniamy do obejrzenia uczniom klas 1-3.”

Jak na przyszłość rozumieć i pracować w Obszarze 1. Dbałość o budowanie wspólnoty społeczności szkolnej:

Społeczność to grupa ludzi, którzy wspólnie zmierzają do tego samego celu i pozostają we wzajemnych relacjach. Społeczność szkolna to wszyscy ludzie współtworzący szkołę, czyli uczniowie, nauczyciele, pracownicy, ale także rodzice, samorząd lokalny czy partnerzy z otoczenia szkoły. Społeczność szkolna ma określone przez siebie prawa, jak i niepisane zwyczaje oraz nieformalne reguły i posiada pewną charakterystyczną dla siebie tożsamość. **To, jaka atmosfera panuje w danej szkole, zależy w dużym stopniu od tego, czy członkowie społeczności darzą się szacunkiem oraz zaufaniem**, angażują się we wspólne działania, przestrzegają reguł właściwego postępowania oraz umiejętnie rozwiązują pojawiające się problemy i konflikty¹, biorą udział w podejmowaniu decyzji i angażują jak największą ilość jej członków.²

- ✓ Sprawdzamy więc: Jakimi działaniami budujemy poczucie wspólnoty? Co robimy razem dla integracji całej społeczności czy wspólnego celu? Czy włączamy wszystkich członków społeczności? Czy każdy ma głos przy podejmowaniu decyzji?

- ✓ Warto: stwarzać warunki do autentycznej wymiany poglądów, wspólnego planowania, uzgadniania interesów wszystkich członków społeczności szkolnej, możliwości podejmowania oddolnych, niezależnych działań (np. napisanie i realizacja projektu ochrony środowiska w najbliższym otoczeniu placówki czy organizowania sesji na ważne tematy):
 - Zwiększać kompetencje samorządów uczniowskich.
 - Tworzyć Rady Szkoły.
 - Powołać Szkolnego Rzecznika Praw Ucznia.

¹ „KOSS. Wiedza o społeczeństwie w szkole podstawowej”, Centrum Edukacji Obywatelskiej, <https://koss.ceo.org.pl/podrecznik>

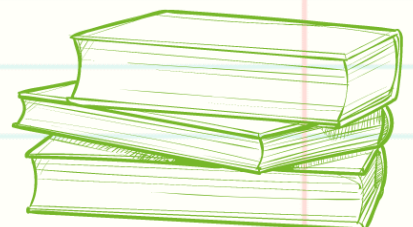
² „Klimat społeczny szkoły”, Wiesław Poleszak, Ośrodek Rozwoju Edukacji

- Angażować dzieci w proces opracowania ordynacji wyborczej czy zbierania pomysłów od społeczności szkolnej na różne działania możliwe do realizacji w szkole.
- Tworzyć Rady Uczniowskie, obejmujące reprezentantów z różnych konińskich placówek.
- Wdrażać działania włączające wszystkich uczniów niezależnie od różnic wynikających z osobowości, stanu zdrowia, sprawności, pochodzenia, wyznania, itd. by na równi z innymi uczestniczyli w życiu społeczności szkolnej.

**Korzyści z działania w *Obszarze 1.*
*Dbałość o budowanie wspólnoty
społeczności szkolnej:***

To poczucie przynależności do danej grupy,
dobre samopoczucie wszystkich jej członków
oraz poczucie współodpowiedzialności
za realizację wspólnego celu.

Obszar 2

Dbłość o relacje i komunikację

To wzajemne poznanie siebie, swoich potrzeb i emocji, skracanie dystansu, partnerskie relacje, respektowanie zasad na podstawie wzajemnego szacunku, empatii, podmiotowości i tolerancji, komunikacja bez przemocy.

Jak placówki działają w tym obszarze?

Przedstawione przez placówki działania w *Obszarze 2. Dbłość o relacje i komunikację* to często działania aktywne i czasowe takie jak treningi umiejętności społecznych i komunikacji dla dzieci i dla rodziców, akcje typu „dzień dobrego słowa”, dzień relacji, wypuszczanie baloników szczęścia, robienie słoików szczęścia, programy i zajęcia z profilaktyki uzależnień, destrukcyjnych zachowań, rozwijania umiejętności psychospołecznych, trójstronne spotkania nauczyciel-uczeń-rodzic prowadzone przez uczniów, ale także codzienne jak stosowanie alternatywnych i wspomagających metod komunikacji: MÓWik, gadające kostki, emotikony.

Przykładowe perełki z *Obszaru 2. Dbłość o relacje i komunikację*:

Perełka 1

„Wszyscy nauczyciele na co dzień pracują zgodnie z filozofią planu daltońskiego. W ramach realizacji filarów dodaliśmy jeszcze filar związany z relacjami. W ramach Dni Relacji zorganizowaliśmy spotkanie dla rodziców na temat konsekwencji pozytywnych i negatywnych komunikatów kierowanych do dzieci oraz ich wpływu na poczucie wartości dziecka, a także na temat różnic

indywidualnych i związanych z tym różnych potrzeb i możliwości każdego człowieka. W dalszym ciągu, z uwagi na pewne ograniczenia, wykorzystujemy w tym celu stronę internetową placówki i facebook, gdyż forma ta wzbudziła zainteresowanie wśród jej odbiorców. Stworzyliśmy wspólnie pomoce daltońskie tzw. „różowe okulary” dla dzieci, nauczycieli, pracowników przedszkola – zakładając różowe okulary konkretna osoba daje do zrozumienia, że danego dnia czuje się gorzej, chce porozmawiać, potrzebuje pomocy lub wsparcia. Dzieci mają do dyspozycji 4 rodzaje minek z emocjami i każdego dnia przychodząc do przedszkola zaznaczają, przy swoim imieniu w jakim nastroju są (jeśli chcą), czy potrzebują danego dnia więcej spokoju, czy wręcz przeciwnie interakcji, itp. Ponadto witamy się z dziećmi w wybrany przez nie sposób (łokieć, wysłanie całusa itp. – zgodnie z umieszczoną przy drzwiach wizualizacją).”

Perłka 2

„ (...) organizuje trójstronne spotkania z rodzicami na zakończenie 1. półrocza w składzie: rodzic - uczeń - nauczyciel, czyli RUN, by podsumować pracę dziecka i zaplanować drugie półrocze. To są bardzo ważne rozmowy, przede wszystkim dlatego, że prowadzącym jest uczeń i to on bierze odpowiedzialność za swój proces uczenia się. Uczeń przedstawia swoje osiągnięcia oraz plany na przyszłość. Tego typu spotkanie jest świetnym sposobem na poznanie przez nauczyciela relacji panujących między dzieckiem a rodzicem. Często uczniowie przygotowują na te spotkania ankietę: Co rodzic o mnie wie? W trakcie RUN staram się mówić tylko o pozytywach dziecka.”

Perłka 3

„Wartością naszej szkoły jest poczucie bezpieczeństwa uczniów. Nasi podopieczni i ich rodzice często podkreślają znaczenie funkcji opiekuńczej. Realizacja różnych zadań, zajęć i programów profilaktycznych (np. "Spójrz inaczej") umożliwiają dobre rozpoznanie sytuacji emocjonalnej i społecznej, a także rodzinnej dzieci. Współpraca pedagoga z nauczycielami i wychowawcami pozwala na podjęcie prawidłowych i długofalowych działań wspierających dzieci i ich rodziny. Stosujemy informację zwrotną od rodziców (rozmowy indywidualne, ankiety).”

Jak na przyszłość rozumieć i pracować w *Obszarze 2*. *Dbłość o relacje i komunikację:*

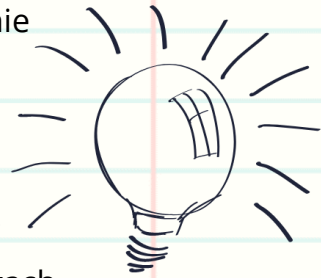

Podstawą edukacji są dobrej jakości relacje panujące między uczniami, rodzicami i nauczycielami. Relacje nawiązywane z pozytywnym dorosłym, którym w tym przypadku jest nauczyciel, pozwalają uczniom wzrastać w atmosferze bezpieczeństwa i akceptacji. **Poczucie bezpieczeństwa w relacji niezbędne jest do kształtowania poczucia własnej wartości oraz umiejętności budowania relacji w późniejszym życiu.** To samo dotyczy relacji uczeń-uczeń, nauczyciel-nauczyciel, nauczyciel-rodzic. Dbłość o relacje i komunikację dotyczy wszystkich pracowników placówki, czyli również administracyjno-obsługowych, w kontaktach ze społecznością szkolną oraz instytucjami zewnętrznymi. Najbardziej efektywne działania budujące dobre relacje to te, które dają stronom możliwość wzajemnego poznania się i skrócenia dystansu w codziennych relacjach oraz wspólne działania, angażujące nauczycieli, uczniów i rodziców.³

- ✓ Sprawdzamy więc: Jakimi działaniami skracamy dystans i poznajemy się wzajemnie w osobistej relacji nauczyciel/dyrektor/pracownicy szkoły - uczeń, nauczyciel/dyrektor/pracownik - rodzic, dyrektor - nauczyciel/pracownicy? Jakimi działaniami budujemy partnerskie relacje z uczniami, innymi pracownikami i rodzicami? Czy sprawdzamy, pytamy, jak się czuje uczeń/co dla niego jest ważne/jak spędził dzień? Czy reagujemy, gdy podopieczny jest smutny lub zmartwiony? Czy i w jaki sposób rozmawiamy z uczniami o ich problemach? Czy słuchamy z empatią? Od czego rozpoczynamy lekcję? Czy wspieramy się wzajemnie?
- ✓ Warto: stawiać się uważnym na emocje i samopoczucie swoje i drugiej osoby, przechodzić na co dzień od autorytarnego egzekwowania zasad do ich respektowania na podstawie wzajemnego szacunku, zaufania i braku uprzedzeń, przechodzić do bycia w relacji partnerskiej, ale nie po to by stać się kolegą/ koleżanką, ale po to by zbudować autorytet, przy którym wszyscy będący w relacji będą czuli się swobodnie

³ Zobacz też: <https://szkola-od-nowa.pl/materialy-do-pobrania/> e-book „Jak wspierać rozwój społeczno-emocjonalny uczniów” oraz Ewa Radanowicz Program „Dobrze być (z) sobą” w „W szkole wcale nie chodzi o szkołę)

- Wdrażać sposoby na przyjazne rozpoczęcie lekcji, np. krótkie rozmowy z uczniami na temat ich samopoczucia, potrzeb, kondycji psychicznej.
- Wprowadzać ćwiczenia na koncentrację, oddychanie, praca ze zmysłami, rozpoznawanie emocji, komunikowanie się, budowanie postawy wdzięczności i optymizmu poznawczego.
- Wprowadzać zajęcia z mindfulness, z uważności, relaksacji.
- Stosować aktywną przerwę poprzez tworzenie przestrzeni do uaktywnienia się uczniów podczas przerw i nawiązywania relacji z rówieśnikami (worki w kręgu, plansze namalowane na parapetach do gier, itp.).
- Rozpocząć lekcje lub dzień od poświęcenia czasu na medytację i/lub rozmowy w kręgu, itp.
- Prowadzić szkolenia dla całej społeczności z rozwijania umiejętności interpersonalnych związanych m.in. z komunikacją, aktywnym słuchaniem, motywowaniem innych, asertywnością czy networkingiem, itp.
- Prowadzić zajęcia szkoleniowe, warsztatowe, dyskusje w w/w tematach w ramach lekcji wychowawczych, aby świadome kształtowanie tych kompetencji stało się codziennym nawykiem.
- Wprowadzanie systemów wsparcia dla wszystkich członków społeczności, systemów prowadzenia interwencji, rozwiązywania problemów z trudnymi sytuacjami wychowawczymi.

Korzyści z działania w *Obszarze 2. Dbłość o relacje i komunikację:*

To poczucie bezpieczeństwa w relacji, dobrostan psychiczny, fizyczny i społeczny całej społeczności szkolnej, który dalej przekłada się pozytywnie na efekty dydaktyczne i wychowawcze i społeczne.⁴ Lepsze zrozumienie wszystkich uczestników relacji, a co za tym idzie możliwość zaoferowania sobie wzajemnie większego wsparcia.⁵ Większa otwartość na poszukiwanie rozwiązań w sytuacjach trudnych czy problemowych, bo nie ma lęku. Większa otwartość na dzielenie się pomysłami niezależnie od różnic w doświadczeniu, wieku czy zajmowanego stanowiska czy roli.

⁴ <https://studiopsychologiczne.com/relacje-w-edukacji-dlaczego-wazne-jest-nawiazywanie-dobrych-relacji-z-uczniami/>

⁵ tamże

Obszar 3

Indywidualizacja procesu nauczania

To indywidualne cele pracy, wymagania i zadania dostosowane do potrzeb, zainteresowań i możliwości uczniów, usamodzielnianie uczniów.

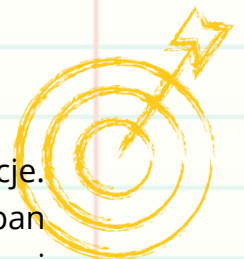
Jak placówki działają w tym obszarze?

Placówki przedstawiły 3 działania w *Obszarze 3. Indywidualizacja procesu nauczania*. Dotyczą one pracy z uczniem, w tym z niepełnosprawnością i obejmują stosowanie różnych metod terapeutycznych wspierających rozwój dziecka (m.in. logorytmiki, języka migowego, metody werbotonalnej), realizację projektów wspólnie z dziećmi oraz form pracy wykorzystującej indywidualne plany aktywności czy stosowanie systemów motywacyjnych u dzieci.

Przykładowe perełki z *Obszaru 3. Indywidualizacja procesu nauczania*:

Perełka 1

„Wykwalifikowana kadra, realizująca programy własne i innowacje. (Logorytmika. Metoda werbotonalna. Program własny „Z Koninem za pan brat”, w ramach którego dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi tworzą album fotograficzny „Ja w czterech porach roku”. Kodowanie na dywanie, itp.) Udział w licznych akcjach i projektach ogólnopolskich, np. "Jesteśmy różni, lecz równie ważni", "Mały Miś w świecie wielkiej literatury", "Ekokulturalne przedszkole"."

Perłka 2

„Praca na planach aktywności i stosowanie systemów motywacyjnych u dzieci, zwłaszcza ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.”

Perłka 3

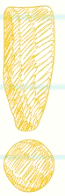
„Realizacja języka migowego w niektórych grupach. Tworzenie daltońskich instrukcji do pracy samodzielnej na różnych poziomach (wybór poziomu należy do dziecka, z możliwością zmiany decyzji) – umożliwienie dzięki temu poczucia sukcesu każdemu wychowankowi. Pozwolenie na wykonanie zadania zgodnie z własnymi potrzebami (w wybranym miejscu, czasie, przy wsparciu kolegi bądź wybranej pomocy dydaktycznej itp.). Bazowanie na mocnych stronach dziecka/nauczyciela, podążanie za dzieckiem, jego zachwykami i organizowanie aktywności na ich podstawie. Ponadto korzystanie z tablicy „Już to potrafię” – mobilizującej do zdobywania nowych doświadczeń i umiejętności oraz podnoszącej poczucie własnej wartości i możliwości indywidualnie każdego ucznia. W grupach najstarszych realizacja zajęć z cyklu „Mam talent” – dzieci prezentują swoje pasje, uczą się mówienia o swoich mocnych stronach, autoprezentacji – w ten sposób dokonywana jest diagnoza mocnych stron dzieci, umiejętności i indywidualnych zainteresowań. Innym przykładem jest realizowana innowacja „Poznajemy swoje możliwości” – której celem jest m.in. ukazanie, że zdolności człowieka nie zawsze zależą od jego sprawności fizycznej, intelektualnej, wieku, stanu zdrowia oraz że wysiłek włożony w pokonywanie własnych słabości i niedoskonałości przynosi efekty – nie każdy musi być dobry we wszystkim, każdy ma własne unikalne zdolności i tego szukamy.

Jak na przyszłość rozumieć i pracować w *Obszarze 3*. *Indywidualizacja procesu nauczania:*

Indywidualizacja procesu nauczania to uwzględnienie różnic indywidualnych między uczniami i stosowanie takich zabiegów pedagogicznych, które (przy uwzględnieniu owych różnic) sprzyjają maksymalnemu rozwojowi osobowości uczących się.⁶ Każdy uczeń ma inne doświadczenia, inny rodzaj wychowania i podejścia do kształcenia, inne trudności i predyspozycje. **Sprawiedliwe traktowanie nie polega na wręczaniu takiego samego zadania wszystkim, bo nie każdy będzie miał na wstępie takie same przygotowanie do jego rozwiązania.** Nauczyciel indywidualizując proces nauczania pracuje nad rozwijaniem postępów danego ucznia i stawia mu indywidualne wyzwania, co w praktyce oznacza realizację programu nauczania na wielu poziomach jednocześnie.⁷

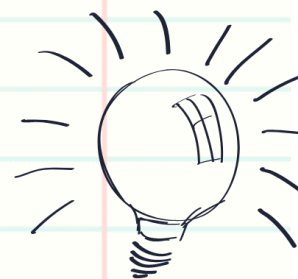
- ✓ Sprawdzamy więc: Czy określa się indywidualne cele pracy dla konkretnych uczniów, wg ich indywidualnej skali sukcesu? Czy różnicuje się zadania stawiane przed poszczególnymi uczniami prace domowe pod względem stopnia trudności, sposobu i formy wykonania; czy np. dla uczniów przygotowywane są dwie wersje ocenianych prac – łatwiejsza i trudniejsza, z których uczniowie mogą wybierać? Czy dostosowuje się miejsce pracy do indywidualnych potrzeb i możliwości sensorycznych ucznia? Czy stosuje się np. karty pracy, które umożliwiają każdemu uczniowi przerabianie kolejnych partii materiału w swoim własnym tempie?
- ✓ Warto: dobrze zdiagnozować potrzeby każdego ucznia pod kątem określenia jego możliwości, umiejętności, osiągnięć, zainteresowań, pasji, uzdolnień czy barier i tak organizować przestrzeń edukacyjną, metody, formy nauczania, aby uczniowie przejmowali inicjatywę i brali

⁶ Cytat z Lewowicki, 1997, artykuł Katarzyna Topolska na <https://epedagogika.pl/zasady-i-zadania/indywidualizacja-pracy-z-uczniem-jak-podzielic-swoja-uwage-zeby-wystarczylo-jej-dla-wszystkich-4384.html>

⁷ Tamże

odpowiedzialność za swój proces uczenia się, co umożliwi stopniowe przechodzenie nauczyciela do roli doradcy⁸:

- Przeprowadzać np. wywiady z rodzicami, z uczniem, obserwację swobodną lub kierowaną, ankiety za pomocą aplikacji lub papierowe w formie wizualnej lub opisowej w celu diagnozy.
- Określać i wyjaśniać uczniom cele uczenia się i kryteria sukcesu.
- Tworzyć samodzielnie karty pracy dostosowane do potrzeb swojej klasy i poszczególnych uczniów.
- Wykorzystywać m.in. ocenianie kształtujące.
- Udzielać indywidualnej informacji zwrotnej.
- Stymulować dyskusję w klasie oraz uczenie się uczniów od siebie nawzajem.
- Przygotowywać z góry pakiety zadań dla uczniów, którzy szybciej pracują na lekcji (skrzynia z gotowymi materiałami do wyboru przez ucznia).
- Zorganizować miejsce nauki uwzględniające potrzebę ruchu (możliwość pracy na stojąco, możliwość zmiany miejsca pracy w ciągu lekcji), ciszy (słuchawki wyciszające, stopery), różnego natężenia światła (poprzez zastosowanie zasłon, rolet, likwidacja jarzeńówek, okularów przeciwsłonecznych, czy czapki z daszkiem), innego miejsca do siedzenia (piłka, dysk sensoryczny, guma gimnastyczna do krzesła).

Korzyści z działania w Obszarze 3.

Indywidualizacja procesu nauczania:

To poczucie sukcesu u każdego ucznia – każdy uczeń poznaje siebie, określa siebie, uzyskuje szansę na stanie się najlepszą wersją samego siebie i wykorzystania w pełni swojego potencjału. Wzrasta jego pewność siebie i poczucie własnej wartości, odwaga w podążaniu za własnymi zainteresowaniami czy marzeniami i poczucie sprawstwa. Nauczyciel w pełni korzysta z potencjału ucznia i jego możliwości, tym samym zostawia przestrzeń do działania uczniom. Zyskuje większą satysfakcję z pracy uczestnicząc w rozwoju każdego ucznia w klasie, zwłaszcza tych z wyzwaniami edukacyjnymi i uczestnicząc w ich sukcesie.

⁸ <https://www.glospedagogiczny.pl/artukul/praktyczne-wskazowki-dotyczace-indywidualizacji-i-dostosowania-wymagan-w-pracy-z-ucznem-o-spe>

Obszar 4

Odejście od tradycyjnego oceniania

To odejście od tradycyjnego oceniania na rzecz oceniania wyzwalającego motywację i zwiększającego poczucie wartości ucznia.

Jak placówki działają w tym obszarze?

Najczęściej w *Obszarze 4. Odejście od tradycyjnego oceniania* placówki przedstawiły działania, które dotyczą stosowania punktów zamiast ocen, oceniania kształtującego, w tym Zeszytu OK, samooceny oraz oceny koleżeńskiej, ograniczania do minimum testów, sprawdzianów i odpytywania. Metody te włączają uczniów w kształtowanie własnego procesu uczenia się i zwiększają ich samodzielność. Są ściśle związane z *Obszarem 3. Indywidualizacja procesu nauczania*, ale można je stosować niezależnie.

Przykładowe perełki z *Obszaru 4. Odejście od tradycyjnego oceniania*:

Perełka 1

„Od kilku lat w klasach 1-3 realizowana jest innowacja Zeszyt OK. Tematem innowacji jest udział uczniów w procesie własnego uczenia się i nauczania. Wdrażanie uczniów do samodzielnego kierowania tym procesem. Stawianie na relacje ze wszystkimi uczestnikami nauczania i uczenia się, podkreślanie roli błędów i prawa do ich popełniania, prowokowanie uczniów do szukania odpowiedzi na niezwykle pytania kluczowe, zachęcanie do samooceny i refleksji nad swoimi działaniami. W ten proces zaangażowani są również

rodzice uczniów, którzy proszeni są o udzielanie w zeszytach uczniowskich informacji o tym, jak odbierają aktywność swojego dziecka w tych dziedzinach. Uczniowie wzajemnie recenzują swoje prace, omawiając, co zrobiono dobrze, a co wymaga poprawy, dając wskazówki, co należy jeszcze poprawić.”

Perłka 2

„Stworzenie 3 oddziałów innowacyjnych na poziomie 4 - 6. Uczniowie też nie dostają ocen - mają punkty, co sprzyja unikaniu rywalizacji - dzieci współpracują ze sobą. (...) Brak ocen częściowych i zastąpienie ich oceną opisową. Ograniczenie do minimum testów, sprawdzianów i odpytywania.”

Perłka 3

„Prowadzenie OK zeszytu - Uczniowie w edukacji wczesnoszkolnej prowadzą OK zeszytu, pracują z celem lekcji, kryteriami sukcesu, informacją zwrotną, samooceną i oceną koleżeńską, refleksją ucznia. Uczniowie są autorami swoich zeszytów i czują się za nie odpowiedzialni. W pracy codziennej stawiają na samodzielność działań.”

Perłka 4

„Szkoła bez prac domowych, sprawdzanie umiejętności i wiadomości dzieci bez przygotowania w domu (sprawdziany) - uczymy się w szkole.”

Jak na przyszłość rozumieć i pracować w *Obszarze 4*. Odejście od tradycyjnego oceniania:

Ocena ma zadziwiającą moc – może podbudować ucznia, ale też może go zniechęcić do nauki, obniżyć jego poczucie własnej wartości czy motywację do działania.⁹ Ocena jest ważna jako informacja o poziomie i postępach w opanowaniu przez ucznia wiedzy i umiejętności. Ocena wg tradycyjnej skali od 1 do 6, tzw. ocenianie sumujące, kryterialne, nie zawsze uwzględnia potrzeby i możliwości ucznia. Akcentuje ekspercką rolę nauczyciela, co jest sprzeczne z jego partnerską funkcją organizatora procesu uczenia się i wspierającego rozwój. Ma być informacją o postępach, a tymczasem najczęściej jest po prostu.¹⁰ Uczeń otrzymuje na przykład ocenę dostateczną. I co to dla niego znaczy?

⁹ <https://edupolis.pl/oceniac-kazdy-moze/>

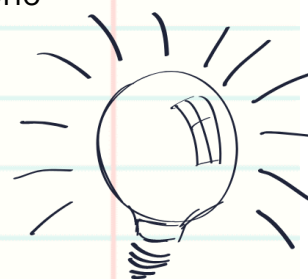
¹⁰ Tamże

Prawdopodobnie niewiele.¹¹ Powoduje, że uczniowie często uczą się jedynie dla celów zewnętrznych, co prowadzi do wygaszenia ich ciekawości poznawczej. Różne formy kontroli, na przykład sprawdzian pisemny i odpowiedź ustna mogą dać różne wyniki przy tym samym poziomie wiadomości i umiejętności świadcząc o przypadkowości ocen.¹² Nie informuje o postępach poprzez porównywanie obecnych dokonań danego ucznia z jego wcześniejszymi a raczej z osiągnięciami innych uczniów lub mniej lub bardziej określonym wzorcem czy normą. **Mamy przekonanie, że ocenianie za pomocą cyfry jest motywujące, rzetelne, trafne i obiektywne a z obserwacji wynika, że raczej takie nie jest i rodzi liczne kłopoty i problemy szkolne oraz niezadowolenie i ostre emocje zarówno uczniów, jak i rodziców.** Jednym z dobrych kierunków jest stosowanie elementów oceniania kształtującego, które proponuje podmiotowe, partnerskie i indywidualne podejście do ucznia i z jego aktywnym udziałem oraz łączy sprawdzanie stanu wiedzy z udzielaniem uczniom koniecznego wsparcia.

- ✓ Sprawdzamy więc: Czy placówka stosuje alternatywne metody oceniania zgodne z założeniami tego obszaru?

- ✓ Warto: stwarzać warunki do bieżącego monitorowania procesu edukacyjnego pod kątem przyswojenia materiału przez każdego ucznia zastępując tradycyjne formy kontroli stanu wiedzy atrakcyjnymi działaniami aktywizującymi uczniów w proces poszukiwania i prezentowania zdobytych informacji w wybrany przez nich sposób, oceniać ucznia tak jak zasłużył według kryteriów, uwzględniając jednak wkład pracy i wysiłek adekwatny do jego możliwości oraz faktyczny przyrost wiedzy i umiejętności ucznia oraz pomagać uczniom w samodzielnym planowaniu swojego rozwoju:
 - Wykorzystywać zasadę „stop – wróć” – polegającą na zatrzymaniu się podczas realizacji danego zagadnienia w momencie, gdy staje się ono niezrozumiałe dla uczniów i poszukanie innych sposobów na jego poznanie.
 - Stosować metodę „zielonego długopisu” – skupiającej się na tym, co dziecko potrafi, co mu wyszło, z czym sobie radzi – motywującej przez to dzieci do włożenia wysiłku w powtórzenie sukcesu.

¹¹ <https://ok.ceo.org.pl/ksztaltujaca-ocena-w-ok>

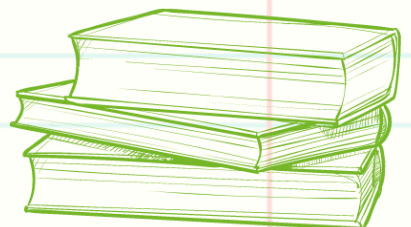
¹² Metody oceny pracy uczniów w <https://szkolnictwo.pl/index.php?id=PU6139>

- Stosując znaczki używać tylko znaczków o pozytywnym wydźwięku podkreślając mocne strony (negatywne, np. smutna minka nadal etykietują dzieci i obniżają ich poczucie wartości).
- Opracowywać wymagania edukacyjne wraz z uczniami.
- Informować o kryteriach oceniania.
- Pozwalać uczniom dokonywać samooceny i refleksji nad samym procesem uczenia się, pomagając im odkrywać przy tym potencjalne, jeszcze nieujawnione i niewykorzystane możliwości rozwiązania danego problemu.
- Zastępować tradycyjne sprawdziany, kartkówki, odpytywanie angażując uczniów w proces rozwiązywania problemów, tworzenia pytań, zagadek, wzajemną pomoc i sprawdzanie zadań przez kolegów z klasy itp.
- Wprowadzać tworzenie portfolio ukazującego postępy każdego dziecka.
- Nie oceniać prac domowych lub stosować prace domowe dla chętnych.

Korzyści z działania w Obszarze 4. ***Odejście od tradycyjnego oceniania:***

To wyższa samoocena wśród uczniów, większa ciekawość poznawcza oraz motywacja wewnętrzna do samodoskonalenia, jak również lepsze zrozumienie procesu uczenia się i dzięki temu osiągnięcie lepszych wyników w nauce.

Obszar 5

Właściwa kultura błędu

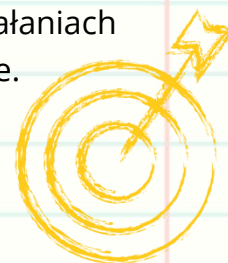

To przyzwolenie na popełnianie błędów, wyciąganie z nich wniosków, poszukiwanie rozwiązań naprawiania błędów, błąd jako sytuacja edukacyjna, docenianie włożonego wysiłku, nieoczekiwanie perfekcjonizmu.

Jak placówki działają w tym obszarze?

W *Obszarze 5. Właściwa kultura błędu* tylko jedna placówka realizująca edukację wg koncepcji planu daltońskiego przedstawiła działanie, które odnosiło się celowo do tego obszaru. Dotyczyło ono m.in. bazowania na mocnych stronach dziecka oraz częstego analizowania poszczególnych etapów pracy, by wskazać pozytywne efekty, ale też sytuacje, które nie zadziałały prawidłowo. Na ich podstawie poszukuje się innych rozwiązań, które można zastosować w przyszłości – a więc błąd jest jednocześnie sytuacją edukacyjną. Placówka ta w działaniach kieruje się zasadą, że droga do celu jest ważniejsza niż jego osiągnięcie.

Jak na przyszłość rozumieć i pracować w Obszarze 5. Właściwa kultura błędu:

Właściwą kulturę błędu można wdrażać tylko w połączeniu z *Obszarem 4. Odejście od tradycyjnego oceniania*, ponieważ w obecnym tradycyjnym systemie nie ma miejsca na błąd. Właściwa kultura błędu to tworzenie przestrzeni, w której uczeń ma możliwość popełniania błędów i uczenia się na nich, nie będzie za nie karany, dzięki czemu będzie potrafił dokonywać wyborów i brać za nie odpowiedzialność. To również kultura, w której docenia się włożony wysiłek i wskazuje to, co dobre. Błąd jest szansą rozwoju ucznia i możliwością uzyskania informacji zwrotnej dla niego i dla nauczyciela. Wskazywanie mocnych stron wzmacnia je i daje pole do ich rozwoju. W tradycyjnym sposobie oceniania i podejściu do pracy z uczniem jest rzadko stosowane. Stosowane metody częściej koncentrują się na dostrzeganiu i wskazywaniu błędów i pomijaniu tego co dobre. Bardziej przypominają wytykanie błędów, bez ich głębszej analizy i wywołuje raczej poczucie wstydu, ciągłego napięcia i strachu przed popełnieniem błędu i karą, zniechęca do nauki, do kontaktu czy do współpracy. W sytuacji, w której młody człowiek wywołany do odpowiedzi, nie udziela poprawnej odpowiedzi na żadne z zadanych pytań i otrzymuje informację: siadaj, pała! - czego się o sobie dowiedział? Że jest nieudacznikiem, nie potrafi najprostszych rzeczy i w ogóle nie nadaje się do tej szkoły, do której chodzi¹³ Taki model informowania o postępach nie działa i jest sprzeczny z celem edukacji i potrzebami ucznia, który jest w takim okresie życia, kiedy potrzebuje wsparcia i „skrzydeł”, by móc budować siebie i swoje pasje.¹⁴ **Właściwa kultura błędu jest podstawą do rozwoju dziecka w poczuciu bezpieczeństwa, pozwala na uczenie się na błędach, zachęca do wyciągania wniosków i wykorzystania ich do dalszych działań oraz kształtuje motywację wewnętrzną do samodoskonalenia, a także stawia na systematyczną refleksję nauczyciela i dzieci. Docenianiem na każdym kroku błędów swoich i swoich uczniów budujemy relacje i stwarzamy atmosferę sprzyjającą uczeniu się.**

¹³ Joanna Krzemińska w <https://www.edunews.pl/badania-i-debaty/dyskusje/4863-kultura-bledu-czy-bledna-kultura>

¹⁴ <https://dziecisawazne.pl/czym-jest-kultura-bledu-i-dlaczego-nie-warto-wytykac-bledow-uczniom-fragment-ksiazki-nowa-szkola/>

- ✓ Sprawdzamy więc: Jakie sposoby stosuje się po to, aby przekazać uczniom, że błąd jest dobry? Czy stosuje się narzędzia, metody pracy, które pozwalają uczniom analizować przyczyny popełnionych błędów i szukać rozwiązań? Czy uczniowie mają możliwość naprawienia błędów bez ponoszenia kary? Czy oceniając prace wskazuje się to co zostało zrobione poprawnie?

- ✓ Warto: stosować metody sprawdzania efektów wykonanej przez ucznia pracy, które dają pełną i obiektywną informację zwrotną, wskazują mocne strony, doceniają wysiłek włożony w proces oraz doceniają jednocześnie popełnianie błędów, tworząc refleksję nad nimi a nawet ich celebrowanie stałym i codziennym nawykiem.¹⁵
 - Stosować odwrotną zasadę oceny efektów pracy – zaznaczając to co dobre, np. za pomocą „zielonego ołówka” to co jest pozostawione jako niezaznaczone stanie się informacją zwrotną dla ucznia o błędzie i zachętą do poszukiwań powodów tego, że nie jest to odpowiedź poprawna.¹⁶
 - Pozwalać uczniom na samodzielne znalezienie błędu, dawać im możliwość, żeby poprzez jego wskazanie, wyjaśnienie i skorygowanie, podnieśli swoją ocenę.
 - Wspólnie omawiać przyczyny niepoprawnych rozwiązań: nauczyciel-uczeń, uczeń-uczeń. Dochodzić do tego, skąd błąd powstał i wyciągać wnioski z takiej refleksji.
 - Umożliwić poprawianie prac.
 - Doceniać na każdym kroku błędy swoje i swoich uczniów.
 - Pozwalać na wskazywanie błędów nauczycielowi poprzez zabawę – np. prosty challenge dla uczniów – znajdź nauczycielski błąd (plusy za wyłapywanie błędów?).
 - Dziękować uczniom za wskazanie błędu.
 - Przyznawać się do tego, że sami czegoś nie wiemy, a następnie zdobyć tę informację i przekazać tę wiedzę uczniowi (czuje się on szanowany, doceniony i zauważony).
 - Przyznawać uczniom rację, gdy ją mają.
 - Zauważać i wskazywać czego uczymy się dzięki naszym błędom.

¹⁵ <https://szkoladobrejrelacji.pl/jak-wyjsc-ze-szkolnej-kultury-bledu/>

¹⁶ <https://dziecisawazne.pl/czym-jest-kultura-bledu-i-dlaczego-nie-warto-wytykac-bledow-uczniom-fragment-ksiazki-nowa-szkola/>

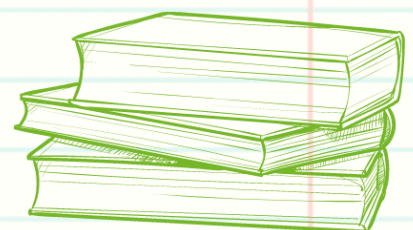
- Tłumaczyć uczniom, że błąd jest dobry, bo jest początkiem autorefleksji, pokazywać na każdym kroku, że uczymy się przez całe życie.
- Wprowadzać tworzenie przez uczniów różnych pomocy naukowych na podstawie swoich błędów (plakatów, kart pracy, zadań lub „katalogów błędów”).
- Uczyć dawania informacji zwrotnej (np. podczas oceny koleżeńskiej), w której znalezienie błędów w pracy kolegi/koleżanki jest jednym z naturalnych elementów informacji zwrotnej.
- Korzystać z inspirujących haseł typu: „Ten się nie myli, kto nic nie robi”, „Gdzie wolność wielka, tam i wiele błędów”, „Kto się boi zrobić błąd, ten nigdy nie będzie robić historii”.

Korzyści z działania w Obszarze 5.

Właściwa kultura błędu:

To rozwój dziecka w poczuciu bezpieczeństwa, w poczuciu, że błąd jest dobry i że można go naprawić. Ponadto poprawa komunikacji, relacji i wzajemnego zaufania między uczniem i nauczycielem. Lepsze warunki do efektywnej nauki, przyjazna atmosfera. Większe poczucie własnej wartości, odwaga do podejmowania wyzwań bez strachu przed popełnieniem błędu, odwaga do zabierania głosu. W takim systemie uczniowie pracują bardzo efektywnie, systematycznie, skuteczniej się uczą i mają chęć do współpracy zarówno z nauczycielem, jak i koleżankami i kolegami w klasie.

Obszar 6 Gwarancja autonomii i samodzielności

To dawanie uczniom i nauczycielom realnej przestrzeni do samodzielnego tworzenia, działania, współdecydowania w różnych dziedzinach oraz ponoszenia odpowiedzialności za własne działania.

Jak placówki działają w tym obszarze?

Działania w *Obszarze 6. Gwarancja autonomii i samodzielności* przedstawiły tylko dwie placówki, które realizują proces nauczania zgodny z filozofią planu daltońskiego, w którym dzieci samodzielnie planują działania i organizują swój czas pracy, wdrażane są do przejmowania odpowiedzialności za podejmowane działania, mają dostęp do różnorodnych materiałów umożliwiających im podejmowanie zadań i wybierają w zależności do swoich potrzeb, uczą się samodzielności w myśleniu i działaniu, „zastępując” w niektórych sytuacjach nauczyciela. Dzieci w ramach innowacji (...) samodzielnie nakładają posiłki podane w formie „bufetu szwedzkiego”, komponują kanapki, nakrywają do stołu, sprzątają po posiłkach, stosują zasady savoir-vivre, samodzielnie przygotowują proste dania, hodują zioła wykorzystywane do posiłków. Ponadto czynnie uczestniczą przy tworzeniu kodeksów grupowych; samodzielnie tworzą zadania dla pozostałych dzieci. Kształtują kluczowe kompetencje przyszłości w zakresie podejmowania decyzji, rozwiązywania problemów, zwracania się o pomoc, zdobywania nowych doświadczeń, samodzielnego uczenia się.

Jak na przyszłość rozumieć i pracować w *Obszarze 6*. *Gwarancja autonomii i samodzielności:*

Autonomia to niezależność, ustanawianie norm dla siebie samego, stan samodzielności, niepodległości, możliwość decydowania o sobie. Psychologia mówi nam, że chętniej podążamy drogą swojego wyboru aniżeli drogą narzuconą nam odgórnie. Pracujemy wtedy intensywniej i skuteczniej, a odniesiony sukces daje nam o wiele więcej satysfakcji.¹⁷ Autonomia daje poczucie wpływu i mocy. Dzięki niej mamy siły i chęć do życia i do działania.

Little sugeruje, że bardzo młodzi uczniowie posiadają duży stopień nieświadomej społecznej i psychologicznej autonomii, która jest później hamowana w szkole.¹⁸ Efektem hamowania autonomii jest bierność, zależność od innych osób, bezradność, obojętność, przerzucanie odpowiedzialności na innych oraz działanie (w tym nauka) dla motywacji zewnętrznej. Proces nauczania rozwijający autonomię ucznia bazuje na otwartości na potrzeby ucznia i wymaga zmiany spojrzenia na proces nauczania, z pewnym przesunięciem w rolach nauczyciela i jego koncentracji głównie na wspieraniu uczniów i działaniu jako doradca. Podejmowanie decyzji za uczniów nie pozostawia im przestrzeni do współtworzenia tego co dzieje się w szkole. Ale to przecież uczniowie najlepiej wiedzą co ich interesuje i jak widzą organizację lekcji. Dając im szansę na głos, wsłuchanie się w ich propozycje i np. przeprowadzenie lekcji zgodnie z ich potrzebami, uczymy ich autonomii, współdecydowania, kreatywnego myślenia. Im bardziej nauczyciel staje się uczniem, a uczeń nauczycielem a ich wzajemna relacja staje się partnerska tym nauczanie/uczenie się jest efektywniejsze. Najbardziej efektywne działania rozwijające autonomię ucznia to te, które dają mu możliwość rozpoznawania potrzeb swoich i innych (np. grup docelowych, na które skierowane jest działanie), samodzielnego określania celów działania oraz jego samodzielnego podjęcia.

- ✓ Sprawdzamy więc: Czy uczniowie mają możliwość formułowania własnych celów oraz tworzenia własnego planu działania? Czy mogą

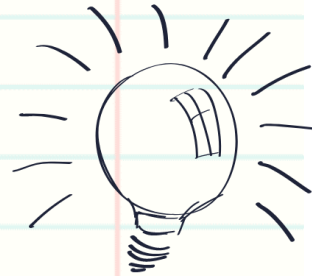
¹⁷ <http://www.publikacje.edu.pl/publikacje.php?nr=725>

¹⁸ <https://szkolnictwo.pl/index.php?id=PU6943> <http://mrlittle.org/>

decydować o źródłach, z których czerpią informacje? Czy mogą decydować o sposobach jego wykonania? Czy mogą decydować o tym jak pracują: samodzielnie czy w grupach? Czy mają możliwość organizowania własnej nauki oraz poznania własnego, preferowanego stylu uczenia się?

✓ Warto: wprowadzać takie działania, które uczniowie sami wybierają, sami są ich autorami i sami ponoszą konsekwencję za ich powodzenie lub porażkę i dzięki temu stają kreatorami procesu swojego nauczania/ uczenia się, a także swojej przyszłości

- Włączać uczniów w decydowanie o sposobach sprawdzania ich wiedzy (pisemnie, ustnie, w formie projektu, itp.).
- Zostawiać uczniom wybór w jaki sposób spędzają przerwę (na powietrzu, na grze w szachy, w stołówce, itp.).
- Wspierać uczniów inicjujących akcje społeczne w wybranych przez siebie obszarach.
- Zapraszać samorządy uczniowskie lub całą społeczność szkolną do stworzenia kalendarza szkolnego (wybór wydarzeń i/lub sposobów ich realizacji).
- Organizować konsultacje na wskazane tematy ważne dla uczniów.
- Oddać wybór opiekuna samorządu uczniowskiego uczniom.

Korzyści z działania w Obszarze 6.

Gwarancja autonomii i samodzielności:

To większa motywacja wewnętrzna, która skutkuje większą aktywnością, przejęciem inicjatywy i odpowiedzialności, chęcią i zdolnością do działania niezależnie lub we współpracy z innymi, większym zaufaniem do siebie i swoich decyzji, poczuciem niezależności, satysfakcji i mocy.

Obszar 7

Edukacja otwarta na przyszłość i życie

To uczenie się w sposób, który zwiększa stopień przyswojenia wiedzy i zastosowania jej w życiu, umożliwiające własny świadomy rozwój i rozwiązywanie współczesnych problemów, zorientowane na przyszłość, edukacja interdyscyplinarna, outdoorowa, uczenie się przez doświadczanie, samodzielne dochodzenie do wiedzy, umiejętność uczenia się.

Jak placówki działają w tym obszarze?

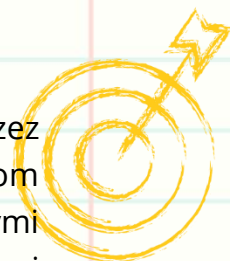

Przedstawione przez placówki działania w *Obszarze 7. Edukacja otwarta na przyszłość i życie* dotyczą realizacji zajęć kształujących umiejętności kodowania, programowania, projektowania 3D, gospodarowania finansami, wykorzystania narzędzi TIK i robotów w nauczaniu, uczestnictwa w projektach międzynarodowych, językowych innowacji pedagogicznych, organizacji konkursów tematycznych w kreatywny sposób, realizacji wspólnych projektów np. ekologicznych, kulinarnych, pracy bez podręczników.

Przykładowe perełki z *Obszaru 7. Edukacja otwarta na przyszłość i życie*:

Perełka 1

„Innowacja pedagogiczna „Bliżej Niemiec” dla 3c przygotowana przez nauczyciela języka niemieckiego. Wychodzi naprzeciw oczekiwaniom stawianym młodym ludziom we współczesnym świecie, między innymi znajomość kilku języków obcych. Treści tej innowacji ujęte są w kręgi tematyczne i wychodzą od najbliższego otoczenia dziecka, przez miasto, kraj do Niemiec i krajów niemieckojęzycznych. Program zakłada 2 godziny zajęć dodatkowych w tygodniu i nastawiony jest głównie na rozwój 2 kompetencji językowych - rozumienia ze słuchu i komunikacji. Kompetencje te są rozwijane

w bezpośredni, naturalny sposób, w formie zabawowej, najbliższej naturze dziecka. Zajęcia prowadzone są często poza tradycyjnym siedzeniem w ławkach i niejednokrotnie poza klasą, czyli na świeżym powietrzu. Zgodnie z tendencjami w metodyce nauczania języków obcych oraz Rekomendacjami Rady Europy i UE niezwykle ważny jest w procesie nauki brak stresu i przymusu. I etap nauki prowadzony jest bezpodręcznikowo, a metody aktywizujące zastosowane w programie dają każdemu dziecku możliwość osiągnięcia sukcesu, na miarę jego możliwości i w jego tempie. Na zajęciach wykorzystywane są krótkie filmiki w języku obcym, jak i małe formy teatralne. Niezapomniane na pewno pozostanie wspólne szukanie wielkanocnych jajek na boisku szkolnym. Proces edukacyjny wpierają i uatrakcyjniają wolontariusze z Niemiec (w każdym roku szkolnym począwszy od klasy I do III, przyjeżdża inny wolontariusz). Po pierwszym roku nauki uczniowie przedstawili scenkę teatralną pod tytułem „Szukam zwierząt do mojego cyrku”, jak i zaprezentowali swoje umiejętności językowe. Młodzi aktorzy zagrali znakomicie, a co najważniejsze świetnie się przy tym bawili. Powstał również film „Bliżej Niemiec”, którego bohaterami również są uczniowie tejże klasy. Prezentuje on naukę dzieci na zajęciach języka niemieckiego i ich potencjał, jak nauka może stać się przyjemnością, a szkoła być może szkołą marzeń.”

Perłka 2

„Edukacja outdoor – w szkole działa koło historyczne, które łączy wycieczki turystyczne rowerowe i piesze z nauką historii regionu konińskiego.”

Perłka 3

„Poczuj chemię do fizyki i chemii” - warsztaty z zakresu chemii i z fizyki prowadzone przez ósmoklasistów dla uczniów młodszych klas z naszej szkoły oraz dla przedszkolaków z pobliskich przedszkoli. Dzieci samodzielnie wykonują doświadczenia, świetnie się przy tym bawią, poznają swoich starszych kolegów i nowych nauczycieli, a także budują poczucie zaufania w stosunku do nowo poznanych osób. Uczniowie klas ósmych wzmacniają poczucie własnej wartości i wiarę we własne możliwości, mają okazję sprawdzić się w roli prezenterów, kształtują opiekuńczość oraz rozwijają swoje zainteresowania.”

Perłka 4

„W przedszkolu dzieci pracują bez pakietów i podręczników oraz minimalizuje się wykorzystanie gotowych kart pracy. Dzieci mają możliwość czynnościowego poznawania rzeczywistości – manipulują, doświadczają, porównują, samodzielnie dochodzą do wiedzy, różnych rozwiązań, wszystkie czynnie uczestniczą w zajęciach, pracują w parach lub zespołach, weryfikują, wyciągają wnioski, dokonują autorefleksji, rozwijają motywację wewnętrzną do uczenia się. Dzięki ciągłej modernizacji placu zabaw uczestniczą w edukacji

outdoorowej mając przestrzeń do eksploracji świata, przyrody, relaksu na łonie natury, realizacji zajęć dydaktycznych, pobudzania wielozmysłowego.”

Jak na przyszłość rozumieć i pracować w *Obszarze 7*.

Edukacja otwarta na przyszłość i życie:

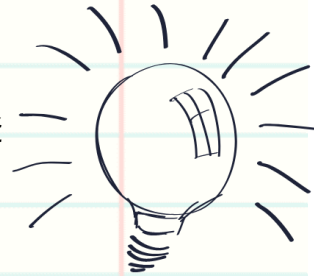
Szacuje się, że w ciągu najbliższych 25 lat może zniknąć nawet połowa istniejących dziś zawodów, aż 65 proc. obecnych dwunastolatków będzie pracować w zawodach, których jeszcze nie ma. Pracownik przyszłości będzie musiał płynnie poruszać się w środowisku, w którym ciągłe zmiany nie tylko technologiczne będą stałym elementem rzeczywistości. Czy poradzimy sobie w życiu poza szkołą i czy będziemy potrafili odpowiedzieć na pojawiające się wyzwania współczesnego świata i rozwiązywać problemy najbliższego otoczenia, szkoły, rodziny, osobiste w dużym stopniu zależy od tego co wyniesiemy ze szkoły. **Musimy wynieść ze szkoły umiejętność uczenia się, umiejętność zdobywania wiedzy i zastosowania jej w życiu codziennym. Umiejętność planowania i zarządzania czasem, radzenia sobie z niejednoznacznością, niepewnością otaczającego nas świata. Przekonanie, że umiem, że mogę, że chcę wpływać na otaczającą nas rzeczywistość niezależnie od tego ile czasu mi to zajmie.**

- ✓ Sprawdzamy więc: Jak projektujemy proces kształcenia? Czy stosowane metody pozwalają na osobiste doświadczenie zagadnienia i zastosowania nowej wiedzy i umiejętności w szkole i poza nią? Czy umożliwiają łączenie przedmiotów, poznawania tematu z wielu punktów widzenia? Czy umożliwiają określanie zależności i powiązań z innymi dziedzinami wiedzy?
- ✓ Warto: stosować metody, które dają możliwość doświadczenia zgłębianego zagadnienia z wielu punktów widzenia, eksperymentując z nim, wyciągając wnioski z doświadczeń, samodzielnie lub grupowo pogłębiając zdobyte doświadczenie o wspierającą je teorię oraz wykorzystując to doświadczenie w konkretnych współczesnych,

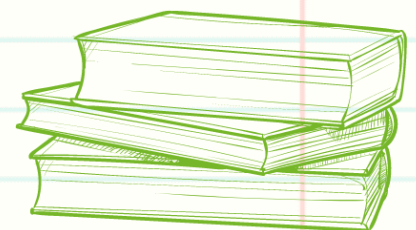
codziennych zastosowaniach, całkowicie integrując je z innymi obszarami życia uczącego się.

- Wyjść poza ramy przedmiotów - łączyć przedmioty, wykorzystując wiedzę z różnych dziedzin i prezentując temat z różnych punktów widzenia. Interdyscyplinarność nauczania jest jednym z najważniejszych celów, do jakich aspiruje współczesna szkoła.
- Pracować projektowo i warsztatowo pozwalając uczniom zobaczyć konkretne efekty ich działań.
- Wprowadzać dzieci w świat myślenia wizualnego.
- Uczyć myślenia projektowego (design thinking) pozwalając uczniom pracować na realnych problemach i szukać ich rozwiązań.
- Pracować w grupach mieszanych wiekowo.
- Rozwijać umiejętności TIK, programowania i kodowania.
- Organizować pracownie tematyczne.
- Wprowadzać metody postępowania z dziećmi i wobec nich, które angażują wszystkie zmysły: od słuchu, wzroku poprzez powonienie, dotyk, aż po smak.

Korzyści z działania w *Obszarze 7.* *Edukacja otwarta na przyszłość i życie*

To lepsze zrozumienie świata, siebie i przyswajanej wiedzy, wiara w siebie, ciekawość i radość uczenia się, świadomość problemów społeczno-gospodarczych i kierunków rozwoju, umiejętność adaptacji do zmieniających się warunków.

Obszar 8

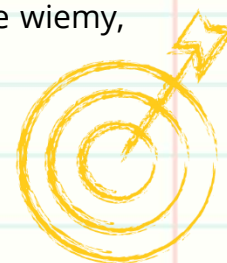
Rozwój krytycznego myślenia

To kształtowanie umiejętności pozyskiwania, selekcji i weryfikacja informacji, przetwarzania danych, krytycznej analizy, syntezy, wyciągania wniosków, odróżniania fikcji od faktów.

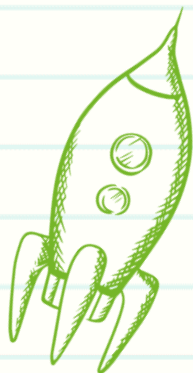

Jak placówki działają w tym obszarze?

W *Obszarze 8. Rozwój krytycznego myślenia* przedstawiono dwa działania, z czego jedno (w szkole ponadpodstawowej) odnosiło się organizacji debat oksfordzkich a drugie (w jednym z przedszkoli) przedstawiało stosowanie narzędzi TOC (Theory of Constraints) - chmurkę do samodzielnego rozwiązywania konfliktów i problemów w relacji. Metoda ta pozwala zrozumieć istotę konfliktu, uczy umiejętności identyfikacji potrzeb i emocji obu stron konfliktu i jego rozwiązywania na zasadzie „wygrana-wygrana”. Aspekty rozwoju krytycznego myślenia mogą być realizowane także w innych placówkach np. w ramach działań z *Obszaru 7. Edukacja otwarta na przyszłość i życie* oraz z *Obszaru 9. Edukacja otwarta na kreatywność*, ale tego nie wiemy, ponieważ nie zostało to wyraźnie przedstawione.

Jak na przyszłość rozumieć i pracować w *Obszarze 8*. *Rozwój krytycznego myślenia*

Krytyczne myślenie jest wprawną i aktywną interpretacją i ewaluacją tego, co obserwujemy; komunikatów, informacji i argumentów. Brak krytycznego myślenia oznacza bierne przyswajanie i przechowywanie informacji, bezkrytyczne przyjmowanie informacji za prawdę i stanowi ryzyko poddawania się manipulacji. Bez weryfikowania informacji nasze myślenie może być stronicze, skrzywione, częściowe, pełne uprzedzeń i przesądów.

Znajomość faktów, bez umieszczenia ich w pewnym kontekście, analizy przyczyn i skutków, porównania czy oceny, może okazać się przydatna jedynie podczas mechanicznego wypełniania testów czy rozwiązywania krzyżówek.¹⁹

Krytyczne myślenie jest najważniejszą kompetencją XXI wieku i w tak szybko zmieniającej się rzeczywistości jesteśmy z jednej strony zobligowani z zapisu z Podstawy Programowej z roku 2017 rozwijać w uczniach umiejętności krytycznego myślenia a z drugiej strony powinniśmy to czynić rozumiejąc dynamikę zmian.

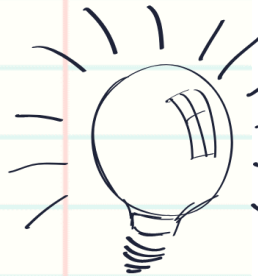

- ✓ Sprawdzamy więc: Czy stosowane metody nauczania dają uczniom możliwość zadawania pytań oraz samodzielnego poszukiwania dowodów na te czy inne twierdzenia? Czy dają możliwość rozważania tego czy innego faktu z różnych punktów widzenia? Czy stawiane są zadania rozwiązywania problemów z wykorzystaniem informacji oraz testowania alternatywnych rozwiązań? Czy stawiane zadania dają możliwość badania, klasyfikowania, porządkowania i hierarchizacji zebranych informacji wg określonej struktury?
- ✓ Warto: stosować działania, które dają możliwość uczniowi samodzielnego odnajdywania i badania informacji, rozpoznawania tego co może być prawdą a co fałszem, znajdowania podobieństw i różnic, organizowania informacji według podanego kryterium, dokonywania

¹⁹ <https://szkola-podstawowa.edu.pl/jak-rozwijac-krytyczne-myslenie/>

podziału zagadnienia na części składowe, stawiania i badania hipotez, przytaczania argumentów, szczegółów, przykładów, aby wesprzeć twierdzenie lub wnioski, sprawdzania alternatywnych rozwiązań, dokonywania oceny informacji z uwzględnieniem zestawu kryteriów oraz ich grupowania.

- Wdrażać narzędzia TOC (Theory of Constraints) do rozwoju krytycznego myślenia u dzieci i młodzieży takie jak wspomniana wyżej Chmurka, Logiczna Gałąź (pozwala odkryć i nazwać związki przyczynowo-skutkowe: „jeśli... to...”, określać logiczne konsekwencje zdarzeń, a co za tym idzie – pomaga nabyć umiejętność przewidywania następstw własnego zachowania czy podjętych decyzji) czy Drzewko Ambitnego Celu (ułatwia osiągnięcie wyznaczonego celu poprzez tworzenie strategicznego planu, z podziałem na etapy działania i określeniem wszelkich przeszkód oraz z podaniem sposobów pokonania tych przeszkód).²⁰
- Stosować na dosłownie każdej lekcji mnóstwo pytań w rodzaju: „dlaczego tak uważasz”, „jak powiedziałbyś to inaczej” i nauczać w ten sposób refleksyjnego - nie zautomatyzowanego - czytania, rozumienia i sprawdzania autentyczności wiadomości.
- Organizować szkolenia nauczycieli z technik i narzędzi krytycznego myślenia by wyposażeni w owe umiejętności mogli swobodnie stosować je na lekcji.

Korzyści z działania w Obszarze 8. Rozwój krytycznego myślenia:

To lepsze ocenianie, zrozumienie poznawanych zagadnień, odróżnianie faktów od opinii, lepsza jakość podejmowanych decyzji oraz lepsze uczenie się.

²⁰ <https://www.juniorowo.pl/myslenie-krytyczne-jedna-z-najwazniejszych-umiejtnosci-jakich-powinnismy-uczyc-dzieci/>

Obszar 9

Edukacja otwarta na kreatywność

To umożliwianie swobody twórczej, odkrywania świata, tworzenia i realizacji własnych projektów edukacyjnych, wychowawczych, docenianie nieschematycznych interpretacji, rozwiązań, wspieranie różnorodności.

Jak placówki działają w tym obszarze?

Przedstawione przez placówki działania w *Obszarze 9. Edukacja otwarta na kreatywność* dotyczą przede wszystkim kreatywnej formy realizacji działań oraz możliwości przedstawiania twórczości uczniów: organizacji twórczych wydarzeń z udziałem uczniów, rozwijania pasji i talentów twórczych np. w zespołach muzycznych, kołach plastycznych, organizacji klubów odkrywców, kultur, twórczego ucznia, itp., realizacji artystycznych projektów, festiwali kultur przez uczniów lub z ich udziałem, prezentowania w sposób twórczy efektów nauczania, realizacji innowacji pedagogicznych oraz zajęć dodatkowych w zakresie eksperymentowania i programowania, nauczania w kreatywny sposób np. prowadzenie lekcji online przez astronautów, kreatywnych zabaw przedszkolnych, świetlicowych, gamifikację zajęć, udział w projektach międzynarodowych poszerzających kompetencje i horyzonty. Niektóre placówki przedstawiły działania, w których podczas codziennych zajęć stosują metody rozwijające kreatywne myślenie, takie jak: łańcuchy skojarzeń, węże słowne, kalambury, kodowanie na dywanie, doświadczenia, eksperymenty, rozwiązywanie nietypowych problemów w nietypowy sposób, itp.

Przykładowe perełki z Obszaru 9. Edukacja otwarta na kreatywność:

Perełka 1

„W swojej pracy bazuję na ciekawości, odkrywaniu i kreatywności dzieci. Stąd prace takie jak: akwarium, środki transportu, zamki, eksperymenty z wodą, powietrzem i lodem. Dzieci układają zdrowy jadłospis, wykonują smaczne i zdrowe kanapki, koktajle owocowe czy sałatki. Wykorzystujemy też programy komputerowe do tworzenia własnych ilustracji, tekstów użytkowych (jak zaproszenie, życzenia czy ogłoszenie) czy prezentacji multimedialnych. W innowacyjny sposób omawiam lektury, gdzie głównym zaangażowanym jest uczeń, który poszukuje, bada i eksperymentuje. Stąd wykorzystuję pracę w grupach, mapy myśli, działania praktyczne. W mojej klasie dzieci polubiły lapbooki, które chętnie i z zaangażowaniem wykonują, prezentując własną pomysłowość i kreatywność. Dzieci uwielbiają się przebierać. Wykorzystuję to do realizacji różnych zagadnień edukacyjnych. Dzieci wcielają się w rolę bohaterów literackich, filmowych czy prezentując przedstawicieli różnych zawodów. Przedstawiają scenki dramatowe. Projektują sytuacje z życia codziennego. Nie zapominam też o aktywności ruchowej, stąd różne układy taneczne do muzyki współczesnej, gdzie dzieci mogą wykazać się swoją pomysłowością, gry i zabawy uczące współpracy, współzawodnictwa i rywalizacji.”

Perełka 2

„Klub Młodego Odkrywcy dla uczniów klas V - VI pod opieką nauczycielki matematyki. Podczas spotkań KMO najważniejsze jest osobiste zaangażowanie: klubowicze sami poszukują interesujących ich tematów i zamiast zaglądać do podręcznika, zdobywają odpowiedzi poprzez eksperymentowanie. Kluczowa jest metoda badawcza, która rozwija wiele kompetencji i zdolności jednocześnie, pozwala na przekraczanie szkolnych granic między przedmiotami i pokazuje, że popełnianie błędów jest o tyle cenne, że uczy rozwiązywać problemy. Przedmiotem takich badań – zależnie od wieku dzieci – mogą być doświadczenia z magnesami, obserwacje Kosmosu czy analiza czystości wody w pobliskiej rzece. Klub współpracuje z Centrum Nauki Kopernik, dzięki czemu w naszej szkole gościliśmy wystawę "Umysł przyłapany". Członkowie klubu badali czystość rzeki Warty - wyniki badań opublikowane były na stronie internetowej www.badaczwody.pl”

Perełka 3

„Innowacja „Zajęcia humanistyczne”. Zajęcia prowadzone raz w tygodniu on-line z grupą uczniów klasy 8d przez nauczycielkę języka polskiego. Celem zajęć jest potrzeba nieustannego kształcenia się, rozwoju osobistego, poszukiwania pasji i motywowania się do nowych wyzwań. Zajęcia

humanistyczne sprzyjają poznawaniu i prezentacji różnych fascynacji, zainteresowań filmowych, internetowych. Zajęcia kształtują umiejętności rozumienia siebie i świata, ciekawość i wiarę we własne możliwości. W zajęciach aktywnie bierze udział przeważnie 8. Nie ma obowiązkowej obecności. Uczniowie sami sobie wymyślają zadania i nawzajem inspirują się do kolejnych. Innowacja miała trwać do końca marca, na prośby uczestników została przedłużona. Uczestnicy zajęć prezentowali swoje ulubione kanały na youtube, filmy, książki. Zajęcia rozpoczęliśmy od kulinariów inspirowanych utworem Adama Mickiewicza „Pan Tadeusz”. Zostały przygotowane potrawy: arkas, czarna polewka, sałatka, bigos, ogórki w czekoladzie, pizza na wrapach, Przygotowaliśmy wspólnie slevace Jak żyć w świecie , który oszalał, Metpo 2033. Odbiliśmy wirtualną wycieczkę na wystawę „Bez tytułu” do galerii „Zachęta”. Obchodziliśmy urodziny jednego z uczestników. Uczniowie przygotowali też różne minianimacje. Prace prezentujemy na padlecie: <https://padlet.com/krystynak1/wfprxv2yyokr49r9> , który ciągle ulega zmianie. Potem nastąpił etap poznawania różnych fascynacji internetowych i zainteresowań filmowych oraz czytelniczych uczestników. Uczniowie pokazali kanały, filmy; Planeta małop, machinimy, film G.F.Darwin, kabarety ,Kraina grzybów, kanał Lekko Stronniczy, Galeria Sztuki „Zachęta”, Pitkos - kanał Yt ucznia. Uczestnicy wymyślili nową nazwę zajęć humanistycznych: Stowarzyszenie Umarłych Humanistów. Hasłem przewodnim spotkań są słowa: „Niczego nie musieliśmy, tylko chcieliśmy”. To, co jest ważne na tych zajęciach: uczniowie kształtują postawy otwarte wobec szeroko pojętej kultury, nawzajem się inspirują do twórczych działań, rozwijają umiejętności z technologii informacyjnej i komputerowej. Zajęcia służą również kształtowaniu tolerancji, kształceniu umiejętności dyskusowania/ argumentowania na różne tematy interesujące uczniów i związane z kulturą. W trakcie zajęć udało się uaktywnić uczniów, którzy poszukiwali grupy rówieśniczej zapewniającej im poczucie przynależności i akceptację. Spotkania w czasie pandemii okazały się też działaniem wspierającym emocjonalnie i towarzysko dla wszystkich uczestników.”

Perłka 4

„Młody Programista to innowacja w klasie 7 realizowana od klasy czwartej. W czasie tych zajęć uczniowie zdobywają kompetencje cyfrowe, które wykorzystają w przyszłości. Uczniowie tworzą projekty edukacyjne, animacje oraz gry logiczne, strategiczne, platformowe w języku Scratch, mBlock, Python. Projekty realizują samodzielnie lub w zespołach. Swoje gry testują w czasie zajęć, dzięki czemu mogą je remiksować, ucząc się od siebie.”

Perłka 5

„Program „Kurtyna w górę! Kamera! Akcja!” był realizowany przez cały rok szkolny 2020/2021 w klasie III B. Raz w tygodniu uczniowie uczestniczyli na

zajęciach w auli szkolnej i poznawali tajniki sztuki teatralnej i filmowej. Zdobywali niezbędną wiedzę i umiejętności, które później wykorzystywali podczas prób do przygotowywanego przedstawienia. Dowiedzieli się na czym polega praca reżysera, scenarzysty, kostiumografa, dekoratora, dźwiękowca i operatora. Dużym zainteresowaniem cieszyły się zajęcia z kamerą, podczas których uczniowie dowiedzieli się, jak montowany jest film i jak pracuje się z tak zwanym „Green screen’em”. Praca na scenie oraz przed kamerą przyczyniała się, że uczniowie coraz lepiej radzili sobie z nieśmiałością i tremą. Współpracowali, przygotowywali dekoracje i rekwizyty oraz czuli się współodpowiedzialni za siebie nawzajem. Zdobytą wiedzę wykorzystali w podsumowaniu programu, którym było przedstawienie „Lego Przygoda 2”. Z uwagi na pandemię premiera odbyła się w szkole bez udziału rodziców, ale została nagrana kamerą. Efekt pracy uczniów rodzice zobaczą online. W proces realizacji programu zaangażowani byli również inni nauczyciele oraz wolontariusze z Francji i Niemiec.”

Perłka 6

„Innowacja pedagogiczna KLASA MARZEŃ „Ciekawe dlaczego...? Czyli o eksperymentowaniu i programowaniu w edukacji wczesnoszkolnej” prowadzona w klasie 1 b przez nauczycielkę edukacji wczesnoszkolnej i nauczycielkę informatyki. Zajęcia bardzo podobają się dzieciom i ich rodzicom, poszerzają ofertę szkoły o nowy rodzaj pracy z uczniami, wzbogacają metody, formy, sposoby i techniki pracy z uczniem, wyzwalają w uczniach aktywność twórczą, pozytywne emocje i radość z obcowania z nauką. Dzięki innowacji uczniowie zdobywają kompetencje posługiwania się językiem programowania, nowoczesnymi technologiami informacyjno – komunikacyjnym, rozwijają umiejętność logicznego myślenia, intuicji, wyobraźni i wnioskowania. Poprzez programowanie uczniowie kształcą umiejętność kreatywnego rozwiązywania problemów na różnych przedmiotach. Dzięki naturalnej ciekawości świata, rozwijają zainteresowania matematyczno – przyrodniczo – fizyczno – chemiczne, nabywają umiejętność wnikliwej obserwacji poprzez kształcenie umiejętności wyciągania wniosków z przeprowadzanych doświadczeń; kształcą umiejętność samodzielnego dochodzenia do wiedzy i wnikliwej obserwacji działań w ramach eksperymentów, stymulują logiczne myślenie oraz wyrabiają umiejętność koncentracji i wytrwałości w przewyżnianiu trudności.”

Perłka 7

„Organizujemy co roku Festiwal Kultury. Jego celem festiwalu jest promowanie i rozwijanie własnej twórczości uczniów. Hasło przewodnie każdego roku jest inne, ale oparte na myśli „Jesteśmy twórcami kultury”, które zawsze stanowi podhasło festiwalu. Twórcami każdego aspektu festiwalu są uczniowie. Są oni autorami wszystkich wytworów kulturalnych tj. plakat, film, scenariusz,

scenografia i wiele innych. Udział młodzieży w festiwalu służy ich samorozwojowi w zakresie kultury w różnych jej aspektach, m.in.: muzycznym, filmowym, teatralnym.”

Perłka 8

„Wychowawcy świetlicy biorą udział w licznych projektach edukacyjnych, np.: „Kreatywne Prace Plastyczne” (prowadzone przy współpracy z Beata Żerebecką, która tworzy najpopularniejszy, edukacyjny blog plastyczny i kreatywny). To idealna okazja do rozwijania u dzieci kreatywności, aktywnej zabawy, doświadczania i poznawania nowych technik plastycznych, a także integracji z dziećmi z innych klas. Atrakcyjne zabawy i zajęcia w grupie pobudzają wyobraźnię dzieci, wyzwalają radość i kreatywność.”

Perłka 9

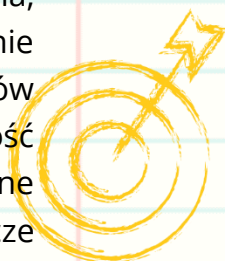
„Praca za pomocą miniprojektów- zabawa w teatr (mity greckie), propozycje uczniowskie na przepis staropolski, zaproszenie na obiad czwartkowy, budujemy grody, smakujemy produkty z Nowego Świata, poznajemy ciekawostki o krajach należących do Dominium Brytyjskiego, kluby dyskusyjne.”

Perłka 10

„(...) stworzyłam Wirtualną Galerię Sztuki, gdzie w formie prezentacji multimedialnych pokazuję prace uczniów klas 4-7. Galeria dostępna jest dla dyrekcji, nauczycieli, uczniów i rodziców. Będzie też udostępniona na stronie internetowej szkoły i na fb szkoły.”

Perłka 11

„Zajęcia rozwijające kreatywność prowadzone przez nauczycielkę edukacji wczesnoszkolnej w klasie I b. Uczniowie na zajęciach rozwijają swoje zdolności i kreatywność poprzez różnorodne zadania. Stosowane są ćwiczenia rozwijające sprawność manualną i zdolności konstrukcyjne (np. np. tworzenie domków dla lalek z kartonów, budowle ze śniegu), ćwiczenie zdolności koncentracji uwagi, pamięci i spostrzegawczości (np. przy grach i zabawach: planszowych, tworzenia gier, on-line czy kodowaniu na dywanie). Rozwijane są umiejętności interpersonalne ułatwiające porozumiewanie się, współdziałanie i sprzyjające powstawaniu klimatu grupowego (wspólne przygotowanie potraw, zakup produktów w pobliskim sklepie, rozwiązywaniu sytuacji problemowych). Ćwiczenia pobudzające zdolności twórczego myślenia, m.in.: oryginalność, płynność i giętkość myślenia, kojarzenie, abstrahowanie (doświadczenia, eksperymenty, rozwiązywanie nietypowych problemów w nietypowy sposób). Zabawy i ćwiczenia kształtujące umiejętność odkrywania, nazywania oraz wyrażania uczuć i emocji (wcielanie się w różne role np. superbohatera, odgrywanie scenek - drama). Zabawy twórcze rozwijające umiejętność komunikacji oraz sprawność językową. Zajęcia

kreatywni wskazują uczniom jak ważne jest innowacyjne myślenie i kreatywność, które wyróżniają nas spośród innych ludzi. Zajęcia rozwijają ciekawość świata, zarówno przy wykorzystaniu prostych materiałów, jak i nowych technologii. Dzieci uwielbiają się bawić, a więc taka właśnie forma zajęć kreatywnych pozwala na naukę poprzez zabawę."

Perełka 12

"Kodowanie na dywanie" to zajęcia wspomagające dla dzieci, ciągłe rozwiązywanie zagadek i problemów w kreatywny sposób, nauka logicznego myślenia, zadaniowego podejścia do rozwiązywania problemów, pracy zespołowej, odpowiedzialnego korzystania z urządzeń mobilnych."

Perełka 13

„Stosujemy w pracy z dziećmi atrakcyjne i różnorodne metod pracy, m.in. Elementy Planu Daltońskiego, metodę Montessori, kodowanie na dywanie, Edukacja Przez Ruch Doroty Dziamskiej."

Perełka 14

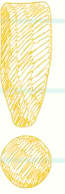
„W ramach rozgrzewek lub burzy mózgów na lekcjach gramy w łańcuchy skojarzeń (kojarzymy ze sobą wyrazy, które podaje każdy uczeń), węże słowne (wymyślamy wyrazy na ostatnią literkę wyrazu poprzedniego), gramy w kalambury, wymyślamy nowe słowa w języku i opisujemy co one znaczą i co nazywają. Śpiewamy piosenki w języku angielskim na lekcjach pomiędzy ćwiczeniami – jako przerwę i odpoczynek."

Perełka 15

„Systematyczne przygotowywanie dla dzieci instrukcji daltońskich rozwijających kreatywność. Instrukcje te polegają na wykonaniu pewnego zadania zgodnie ze wskazówkami z instrukcji, ale efekt końcowy zależy jedynie od inwencji twórczej wykonawcy. Ponadto dzieci tworzą prace z różnorodnych materiałów, nadają im nowego znaczenia, wykorzystują nietypowe przedmioty, stosują też techniki kreatywnego myślenia."

Jak na przyszłość rozumieć i pracować w *Obszarze 9*. *Edukacja otwarta na kreatywność:*

Kreatywność to umiejętności twórcze, z którymi każdy z nas się rodzi, ale niekoniecznie w późniejszym życiu je wykorzystuje, ponieważ często gubimy je gdzieś w trakcie naszej edukacji.²¹ Edukacja otwarta na kreatywność jest powiązana z *Obszarem 6. Gwarancja autonomii i samodzielności* oraz *Obszarem 7. Edukacja otwarta na przyszłość i życie*, ale w tym obszarze chodzi o działania zachęcające do ekspresji oraz przekraczania schematów w myśleniu i działaniu. Chodzi o działania skierowane na kształtowanie wśród uczniów umiejętności kreatywnego myślenia nastawionego na proces tworzenia i odkrywania nieodkrytego a nie jedynie stosowania kreatywnej formy zajęć. Umiejętność ta będzie wykorzystana teraz i w przyszłości w codziennym życiu. Musi być ona kształtowana zarówno u uczniów jak i u nauczycieli. Brak kreatywności utrwała odtwórczość i naśladownictwo, brak indywidualizmu i oryginalności, prowadzi do nietolerancji odmienności. Natomiast błędne rozumienie kreatywności prowadzi do pseudotwórczości, która produkuje tylko nowości pozbawione użyteczności czy sensu.²²

- ✓ Sprawdzamy więc: Czy szkoła kształtuje umiejętność systematycznego poszukiwania twórczych pomysłów wśród nauczycieli? Czy nauczyciele kształtują umiejętność systematycznego poszukiwania twórczych pomysłów wśród uczniów?
- ✓ Warto stosować działania, które dostarczają różnorodność bodźców i wrażeń, umożliwiają i zachęcają do różnorodności wypowiedzi, wyrażania odmiennych poglądów, podejmowania własnej twórczości, realizowania własnych projektów, wyrabiają umiejętność poszukiwania i znajdowania skuteczniejszych, nieszablonowych rozwiązań.

²¹ <https://paderewski.lublin.pl/edukacja-i-inspiracje/pl/po-co-nam-kreatywnosc#.YO7GvEwwiUk>

²² http://www.lcre-lomza.webd.pl/sodmidn.webd.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=6:kreatywno-w-szkole&catid=3:publikacje&Itemid=5

- Wdrażać trening twórczego myślenia jako **stały model prowadzenia edukacji, m.in. piramidy, łańcuchy skojarzeń, węże słowne, kalambury, mapy myśli, ćwiczenia na dedukcję, rozumowanie indukcyjne (analogie), myślenie metaforyczne, abstrakcyjne, dokonywanie transformacji, psychozabawy.**
- Uruchomić fabrykę pomysłów, w ramach której np. raz w miesiącu uczniowie wybierają jeden konkretny problem czy wyzwanie i szukają dla niego różnych rozwiązań.²³
- Zachęcać do prezentacji własnego spojrzenia na dany temat i prowadzenia dialogu z innymi uczniami prezentującymi różne poglądy.
- Wprowadzać tworzenie zagadek przez uczniów do omawianego zakresu materiału czy sytuacji z życia szkoły, miasta, itp.

Korzyści z działania w Obszarze 9. Edukacja otwarta na kreatywność:

To większa ciekawość, otwartość na nowości i mniejszy strach przed nowym, odwaga w wyrażaniu siebie i podejmowaniu nowych wyzwań, odnajdowanie własnej narracji, umiejętność stawiania czoła sytuacjom lub problemom, z jakimi wcześniej nie mieliśmy do czynienia, które w efekcie prowadzą do przekształcania rzeczywistości i tworzenia innowacyjnych rozwiązań.

²³ Kreatywność w szkole – jak ją budować, Tomasz Knopik, w <https://epedagogika.pl/dzialania-opiekuncze-i-wychowawcze/kreatywnosc-w-szkole-jak-ja-budowac-1734.html>

Obszar 10

Edukacja otwarta na współpracę

To współpraca na różnych poziomach: edukacyjnych, szkolnych, lokalnych; praca w grupach, zespołach, wspólne działania, dzielenie się wiedzą, doświadczeniem, wzajemna pomoc, pełnienie ról skierowanych dla dobra ogółu.

Jak placówki działają w tym obszarze?

Przedstawione przez placówki działania w *Obszarze 10. Edukacja otwarta na współpracę* dotyczą organizowania uroczystości szkolnych, koncertów, przedstawień, do których zapraszane są inne placówki, prowadzenia akcji dzielenia się wiedzą, uczenia się od siebie nawzajem, wspólnego udziału w akcjach charytatywnych, współtworzenia wydarzeń szkolnych, współpracy z wolontariuszami, z instytucjami i organizacjami społecznymi, działania na rzecz potrzebujących, organizowania akcji sąsiedzkich, współpracy z rodzicami, realizacji wspólnych przedsięwzięć, projektów, pracy w grupach, działania w zespołach nauczycielskich.

Przykładowe perełki z *Obszaru 10. Edukacja otwarta na współpracę*:

Perełka 1

„W klasach 1-3. Wspólne przedsięwzięcia, projekty, praca w grupach. Nastawienie na dobre relacje, tworzenie rodzinnej atmosfery, nauka tolerancji, budowanie zaufania i poczucia własnej wartości. Wspólnie przygotowywane przez dzieci przedstawienie kukielkowe na podstawie przeczytanej samodzielnie bajki pt. " Królowa Śnieżka i siedmiu krasnoludków" oraz zajęcia matematyczne, gdzie dzieci tworzą węże działań i wspólnie dokonują obliczeń.

Dodatkowym bodźcem motywującym jest praca w zespołach i konkurencja: kto stworzy najdłuższego węża."

Perłka 2

„Praca zgodnie z filozofią planu daltońskiego. Jednym z filarów jest współpraca, dlatego dzieci systematycznie realizują zadania w parach i zespołach, odczuwają korzyści ze współpracy i rozwijają istotne kompetencje kluczowe, nabywają umiejętności pracy „każdy z każdym” przy pełnej wzajemnej akceptacji, uczą się podziału zadań, próbują odnaleźć się w roli lidera grupy itp. Dzieci uczą się od siebie wzajemnie i potrafią zwrócić się o pomoc w razie potrzeby – wykorzystują w tym celu m.in. tablice „W czym mogę pomóc?” – na której zaznaczają to, w czym czują się dobre i czym mogą się podzielić z potrzebującymi. Przygotowują także zajęcia dla innych na interesujące ich tematy, przedstawiając różne zagadnienia z wykorzystaniem przygotowanych przez siebie materiałów – pełnią w ten sposób rolę ekspertów w danej dziedzinie. Dokonują refleksji pracy własnej, swojego zaangażowania, działań grupy oraz umiejętności związane z właściwą komunikacją, mówieniem o swoich potrzebach i dbałością o relacje. Nauczyciele wzajemnie się wspierają i uzupełniają – wykorzystują swój potencjał podczas realizacji wspólnych celów, tworzą wspólnie instrukcje daltońskie, wymieniają się doświadczeniami i pomocami, systematycznie pracują w zespołach m.in. podczas rad. Przedszkole nie bierze udziału w żadnych konkursach, w których dzieci zajmują określone miejsca. Organizuje lub uczestniczy natomiast w przeglądach lub inicjatywach zespołowych. Ponadto systematycznie bierze udział w różnych akcjach charytatywnych na rzecz potrzebujących. Realizuje również stałą współpracę z różnymi instytucjami organizując dzieciom m.in. ciekawe zajęcia biblioteczne czy lekcje edukacyjne w muzeum i innych placówkach. Kontynuuje innowację „Z Jankiem Wędrowniczkiem przez Polskę” – współpracując z przedszkolami w różnych częściach Polski w ramach wzajemnej promocji i stwarzania przyjaznych warunków do rozbudzania ciekawości otaczającym nas światem i jego różnorodnością.

Perłka 3

„Wspólna praca kadry i uczniów na rzecz innych (Audiobook: Nauczyciele Czytają Dzieciom 2021, Wolontariat, Drugie Życie.). Akcja dobroczynna dla Schroniska dla zwierząt w Koninie. Akcja dobroczynna dla osób samotnych w szpitalu - zbiórka rzeczy pierwszej potrzeby - Samorząd Uczniowski (...).”

Perłka 4

„Coroczny udział w projektach, które angażują uczniów na różnych płaszczyznach: dydaktycznej, społecznej, emocjonalnej, pogłębią relacje uczniowskie i angażują rodziców. Wśród tych projektów są między innymi „Piękna nasza Polska cała” „, Czytam z klasą. Lekturki spod chmurki” „,

Kreatywne Prace Plastyczne". Od lat bierzmy udział w akcji "Marzycielska Poczta". Jest to ogólnopolska akcja dobroczynna, która polega na pisaniu tradycyjnych listów i kartek do ciężko chorych dzieci. Wysyłanie takich namacalnych kartek czy listów ma na celu wsparcie psychiczne dzieci, a także ich rodzin, co oczywiście ma bardzo duże znaczenie!"

Perłka 5

„Pchli targ” - organizowanie, w ramach działań ekologicznych, przy współpracy z rodzicami, spotkania mającego na celu wymianę używanych zabawek, książek, gier planszowych, pluszaków.”

Perłka 6

„Współpraca z hospicjum - w szkole działa Szkolne Koło Wolontariat. W ramach tej działalności prowadzimy współpracę m.in. z Hospicjum im. Jana Pawła II, włączając się np. w akcję "Żonkil Nadziei".”

Perłka 7

„Organizujemy akcję Co ja mogę dla sąsiada? - dla Ciebie, kolegi, znajomego. Każdy z nas opowiada o tym, co w danym tygodniu zrobił dla kogoś. Dzielimy się doświadczeniami i przeżyciami. Działamy na rzecz Schroniska dla Bezdomnych Zwierząt w Koninie, nasi uczniowie są tam wolontariuszami.”

Perłka 8

„W naszej szkole niezwykłą rolę w budowaniu więzi odgrywają wolontariusze Europejskiego Korpusu Solidarności (dawniej Erasmus+ Wolontariat). Projekt realizowany jest w szkole od 5 lat przez nauczycielkę języka francuskiego. Tegoroczni wolontariusze to dwójka młodych, pełnych energii i optymizmu młodych ludzi- Arnaud z Francji i Lucas z Niemiec. Spędzają oni z dziećmi czas po zajęciach w świetlicy szkolnej, poświęcają im szczególną uwagę, starają się przełamywać blokady komunikacyjne. Ich obecność jest niezwykle ważna szczególnie dla dzieci z różnych środowisk społecznych. Szkolne świetliczaki ogromnie ich lubią i czekają na nich codziennie z niecierpliwością. Pomagają dzieciom w trudnościach w nauce, rozwijają potencjał językowy u dzieci o szczególnych potrzebach edukacyjnych poprzez współprowadzenie zajęć komunikacyjnych z języka francuskiego, z języka angielskiego, także w nauczaniu zdalnym. Wolontariusze uczestniczą w zajęciach innowacji z francuskiego i niemieckiego. Wspierali i uatrakcyjniali zajęcia teatralne. W pierwszym półroczu współpracowali również ze Środowiskowym Ogniskiem Wychowawczym.”

Jak na przyszłość rozumieć i pracować w *Obszarze 10*. *Edukacja otwarta na współpracę:*

Umiejętność współpracy z różnymi ludźmi w różnych zespołach zadaniowych jest dzisiaj jedną z najbardziej poszukiwanych kompetencji.

Placówka oświatowa jako instytucja, nie tylko powinna uczyć współpracy, ale także sama powinna być instytucją współpracującą. Łączenie zasobów i umiejętności różnych ludzi prowadzi do uzyskania lepszych efektów pracy. Pracując w grupach uczniowie biorą aktywny udział, są zaangażowani w pracę ze swoimi kolegami. Jako członkowie grupy, mają motywację do dyskusowania nad pomysłami i opiniami. Lubią taką formę pracy. Aby osiągnąć porozumienie słuchają siebie nawzajem. Uczą się pełnienia różnych ról w grupie, pomagania innym, uczą się od siebie. Praca w grupie pozwala dzieciom z wyzwaniami rozwojowymi na zintegrowanie się i wyrównanie różnic między uczniami danej grupy. Dzieci wolniejsze lub nieśmiałe lepiej radzą sobie w pracy grupowej. Także uczeń, którego zazwyczaj nie zauważa się w klasie, ma okazję do zaprezentowania swojej wiedzy w mniej stresującej sytuacji niż wywołanie do tablicy.

- ✓ Sprawdzamy więc: Czy w placówce stosuje się pracę zespołową podczas lekcji? Czy placówka współpracuje z osobami oraz instytucjami ze swojego otoczenia, jest otwarta na inicjatywy grup mieszkańców i organizacji społecznych działających w społeczności lokalnej? Czy placówka inicjuje i wspiera działania uczniów, którzy podejmują aktywność społeczną i obywatelską na rzecz swojej społeczności lokalnej i szerszych? Czy nauczyciele współpracują ze sobą?
- ✓ Warto: tworzyć sytuacje, które sprzyjają współpracy, dają możliwość czynnego udziału w sprawach istotnych dla społeczności lokalnej, ograniczać działania sprzyjające rywalizacji między uczniami, czy między nauczycielami i między placówkami.²⁴

²⁴ <https://edunews.pl/system-edukacji/szkoly/3257-wspolpraca-w-szkole>

- Wykorzystywać metody typu „słoik z makaronem” – jest to grupowy słoik, na którym rysuje się linię do której należy napełnić słoik; każdy może wrzucić np. makaron, żetony, itp. po dokonaniu „dobrego uczynku” na rzecz klasy lub konkretnych osób w klasie. Metoda rozwija, promuje i wzmacnia pozytywne zachowania uczniów, integruje grupę i pomaga działać wspólnie, jako całość.
- Realizować przeglądy i festiwale, które ukazują różnorodność i talenty uczniów doceniając prezentację każdego uczestnika bez dokonywania oceny i powodowania rywalizacji (tak jak robią to konkursy).
- Organizować na co dzień dyskusje, pracę metodą projektu, w ramach których uczniowie mają za zadanie wspólnie wypracować jakieś rozwiązanie.
- Zadawać grupowe prace domowe.
- Zachęcać nauczycieli do wspólnego projektowania okazji edukacyjnych łączących treści z różnych przedmiotów.
- Organizować spotkania nauczycieli z różnych szkół, których łączy ta sama pasja w celu nawiązania nowych kontaktów, budowania relacji, wymiany doświadczeń, które mogą prowadzić do wypracowania nowych narzędzi i metod nauczania/ uczenia się.
- Organizować spotkania uczniów z różnych szkół, których łączą wspólne zainteresowania w celu nawiązania nowych kontaktów, budowania relacji, realizacji wspólnych projektów, wymiany doświadczeń czy wspólnego spędzania czasu wolnego.

Korzyści z działania w Obszarze 10.

Edukacja otwarta na współpracę:

To integracja, zwiększenie aktywności, motywacji wszystkich stron, zmiana stosunku uczniów i nauczycieli do szkoły, chęć wspólnego przebywania, osiągnięcie wyższych wyników w nauce, lepsze efekty pracy.

Obszar 11

Sprzyjająca przestrzeń fizyczna

To przestrzeń fizyczna sprzyjająca podejmowaniu aktywności i współpracy, budzeniu ciekawości, budowaniu relacji, sprzyjająca zdrowiu fizycznemu i psychicznemu i zachowaniu dobrego samopoczucia.

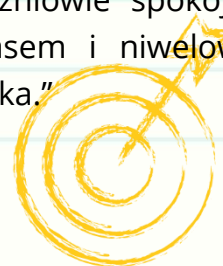
Jak placówki działają w tym obszarze?

Przedstawione przez placówki działania w *Obszarze 11. Sprzyjająca przestrzeń fizyczna* dotyczą wyposażania technologicznego, dydaktycznego, multimedialnego klas lekcyjnych, pracowni przedmiotowych, sal sensorycznych i doświadczalnych. Aranżowane są również zielone otoczenie szkoły do spędzania przerw na świeżym powietrzu, integrujące przestrzenie wspólne z kanapami, stołami do ping ponga, strefy relaksu, gdzie uczniowie mogą w ciszy odpocząć, zebrać myśli i siły do dalszej pracy. W jednej ze szkół powstało szkolne kino, w innej biblioteka funkcjonuje jako pracownia interdyscyplinarna. Są już pierwsze szkoły bez dzwonek oraz takie które stosują muzykę na przerwach czy wprowadzają przerwy w zależności od potrzeb dzieci.

Przykładowe perełki z *Obszaru 11. Sprzyjająca przestrzeń fizyczna*:

Perełka 1

„Lekcje i przerwy bez dzwonek- w naszej szkole wycofaliśmy dzwonki, dzięki temu każdy we własnym tempie kończy zajęcia, a uczniowie spokojnie wychodzą na przerwę. Pozwala to też walczyć z hałasem i niwelować intensywne emocje u dzieci powodowane sygnałem dzwonka.”

Perłka 2

„Przyjazna przestrzeń w szkole - duży, nowoczesny budynek, przestronne, kolorowe sale lekcyjne i korytarze, otoczony roślinnością dziedziniec szkolny, zorganizowanie przestrzeni sprzyjające różnym aktywnościom (stół do pin-ponga, strefa relaksu, strefa zabawy). Zarówno uczniowie, jak i rodzice podkreślają, że doceniają to, że w szkole jest kolorowo, czysto i schludnie.”

Perłka 3

„Biblioteka - pozytywna strefa ucznia - Biblioteka jest pracownią interdyscyplinarną. Wprowadza w świat literatury, wyposaża w różnorodne umiejętności, wspiera nabywanie kompetencji społecznych. Wychodząc z założenia, że młody człowiek jest interesujący i wartościowy, w pracy pedagogicznej pragniemy stwarzać okazje do odnalezienia przez uczniów swojego miejsca w społeczności szkolnej – bez oceniania i pośpiechu. Dążymy do zbudowania atrakcyjnej, funkcjonalnej i wolnej od przymusu przestrzeni, postrzeganej jako: znajome otoczenie dla szukających oddechu, relaksu, rozrywki, miejsce inspiracji, wymiany myśli i swobodnej pracy dla zaangażowanych, azyl, bufor, odskocznia dla nadwrażliwych, samotnych, szukających przyjaciół. Chcemy dać szansę na odnalezienie przez uczniów swoich mocnych stron. Janusz Korczak pisał: „Pomóżmy dzieciom, by każde z nich stało się tym, kim stać się może - nie ma godniejszego celu, niż danie każdemu dziecku lepszej przyszłości”.

Perłka 4

„Przerwy w klasach 1-3 w zależności od potrzeby dzieci.”

Perłka 5

„W przedszkolu dekoracje wykonują dzieci, a nie nauczyciele. Wszystko znajduje się w zasięgu dzieci umożliwiając im swobodny dostęp. Ponadto stwarza się przestrzeń do różnej aktywności dzieci m.in. na powietrzu - mini kręgielnie, kącik wypoczynku na hamakach, ścieżkę sensoryczną, kącik do doświadczeń z piaskiem, wodą, miejsce do zabaw ruchowych z piłką, ogródki warzywne, kwiatowe, ziołowe, kącik do zabaw plastycznych itp.- dzięki czemu wiele działań dzieci realizują na świeżym powietrzu. Mają również do dyspozycji kąciki zewnętrzne, miejsce do relaksacji, wyciszenia z muzyką klasyczną, minisiłownię i inne formy sprzyjające podejmowaniu aktywności. Stoliki ułożone są tak, by jednocześnie były elementem wyposażenia danego kącika umożliwiając swobodne działanie.”

Jak na przyszłość rozumieć i pracować w *Obszarze 11*. *Sprzyjająca przestrzeń fizyczna:*

Przestrzeń fizyczna wpływa na samopoczucie i zachowania uczniów i nauczycieli, spełnia nie tylko funkcje estetyczne, ale również społeczne, praktyczne i dydaktyczne. Może sprzyjać podejmowaniu aktywności, budowaniu relacji, wspólnoty, rozbudzania kreatywności, doświadczania, nawiązywania współpracy lub wręcz przeciwnie hamować je i tłamsić. Może wywoływać poczucie bliskości, bezpieczeństwa, spokoju lub wywoływać nieprzyjemne uczucia i tworzyć dystans. **Zagospodarowanie przestrzeni - sal, korytarzy i innych miejsc wspólnych, otoczenia szkoły, małej architektury - w sposób nieprzypadkowy i przemyślany, gdzie każdy przedmiot ma swoje określone przeznaczenie i znaczenie, każdy kolor i każda konfiguracja sprzętów, ławek ma określoną funkcję i ma wywoływać określone emocje i zachowania - ma ogromne znaczenie i dużą moc uczącą i wychowawczą.**²⁵ Ważne jest takie ustawienie mebli, które sprzyjać będzie wprowadzaniu kultury dyskusji czy zachęcaniu uczniów, aby słuchali siebie nawzajem. Ważne jest też zadbanie o harmonię pomiędzy przestrzenią publiczną a prywatną i intymną, tak niezwykle potrzebnych nie tylko uczniom ale także nauczycielom.²⁶

- ✓ Sprawdzamy więc: W jaki sposób jest zaaranżowana fizyczna przestrzeń w placówce – klasy, miejsca wspólne, otoczenie szkoły? Czy ustawienie mebli, dodatki zapraszają do nawiązania kontaktu, rozmowy? Czy są i jakie są miejsca odpoczynku? Czy są miejsca, w których uczniowie mogą swobodnie tworzyć, bawić się, poznawać świat, przyrodę? Czy przestrzeń sprzyja podejmowaniu wspólnych działań? Czy jest w tym względzie elastyczna czy zawsze jest ustawiona tak samo?
- ✓ Warto: wprowadzać takie rozwiązania, które sprzyjają procesowi edukacji, integracji, budowaniu relacji, sprzyjają zdrowiu fizycznemu i

²⁵ Ewa Radanowicz „W szkole wcale nie chodzi o szkołę”

²⁶ <https://www.szkolazklasa.org.pl/materialy/uczymy-sie-przestrzen-klasy-wplywa-zachowania-uczniow-uczennic/>

psychicznemu, zachowaniu dobrego samopoczucia i zaspokajają różnorodne potrzeby uczniów czy nauczycieli.

- Zmienić ustawienie ławek w klasie w sposób sprzyjający pracy w grupach, zapewnić sobie możliwość siedzenia między uczniami po to by być blisko nich, nie tworzyć sztucznych barier, budować autorytet wiedzą, doświadczeniem i relacjami, a nie typowymi atrybutami nauczyciela (wskaźnik, biurko, dziennik), słuchać, by później być słuchanym.²⁷
- Podzielić klasę na sekcje: wypoczynku, nauki w ciszy, pracy grupowej sprzyjające zróżnicowanym formom pracy, pomiędzy którymi uczniowie będą mogli swobodnie się przemieszczać.
- Zorganizować integrującą przestrzeń wspólną.
- Zorganizować miejsce spotkań. Tak, jak sercem domu jest kuchnia, tak i w szkole powinna być przestrzeń wspólna, w której mogą spotykać się uczniowie. Zorganizować dla nich jadalnię lub choćby duży stół – stwórz namiastkę domu.
- Stworzyć kąciki do indywidualnej pracy oraz strefy relaksu.
- Wyposażyć tematycznie klasy wychodząc poza schematy gazetek ściennych dając możliwość interakcji z przedmiotami, pozwalając uczniom odkrywać, doświadczać i poznawać w ich własnym tempie, pobudzające wyobraźnię.²⁸
- Zorganizować np. salę podróży wyposażoną w słowniki, przewodniki, encyklopedie, komputery z podłączeniem do Internetu, mapy, atlasy, globusy, czarodziejskie dywaniki, walizki, pamiątki z podróży oraz inne przedmioty pomagające zrozumieć związek człowieka z przyrodą – kompasy, barometry, kalendarze, gdzie w czasie nauki i zabawy uczniowie poznają prawa przyrody, odkrywają jej tajemnice.

²⁷ <https://szkolaedukacji.pl/aranzacja-szkolnej-przestrzeni/>

²⁸ <https://opsychologii.pl/przestrzen-uczenia-sie-czyli-o-tym-dlaczego-rzedy-lawek-sa-przezytkiem.html>

- Zaaranżować przestrzeń tak, by reprezentanci każdego stylu uczenia się (słuchowcy, wzrokowcy, czuciowcy-dotykowcy, kinestetycy) otrzymywali optymalną stymulację.
- Oprócz bodźców wizualnych takich jak mapy myśli, tablice interaktywne, prezentacje multimedialne, od czasu do czasu proponować uczniom podcasty, uczenie się przy muzyce, notowanie, szkicowanie bądź rysowanie a także jak największą liczbę praktycznych doświadczeń i eksperymentów.

Korzyści z działania w Obszarze 11.

Sprzyjająca przestrzeń fizyczna:

To zmniejszenie dystansu między uczniami i między uczniami i nauczycielem, poprawa relacji, współpraca między uczniami, dobre samopoczucie, komfort sprzyjający uczeniu się, większa aktywność uczniów.

SZKOŁA NASZYCH MARZEŃ

Podsumowanie i rekomendacje

Zdecydowana większość przesłanych przez konińskie placówki działań idealnie wpisuje się w wizję Szkoły Naszych Marzeń skupiając się w obszarach:

- ✓ Edukacja otwarta na kreatywność (47)
- ✓ Dbłość o budowanie wspólnoty społeczności szkolnej (34)
- ✓ Edukacji otwarta na przyszłość i życie (29)
- ✓ Edukacja otwarta na współpracę (23)
- ✓ Sprzyjająca przestrzeń fizyczna (19)
- ✓ oraz Dbłość o relacje i komunikację (15)

Placówki realizują działania, które angażują całą społeczność uczniowską, nauczycieli, dyrekcję, rodziców w różne, ciekawe projekty, które realizowane są nie tylko na terenie szkoły, jak również w środowisku lokalnym i budują poczucie tożsamości. Wprowadzają działania akcyjne na temat budowania relacji podkreślając ich ważność. Realizują szereg innowacji pedagogicznych, pracują warsztatowo również bez podręczników. Rozwijają umiejętności programowania, kodowania, językowe, wykorzystania narzędzi TIK, uczestniczą w projektach międzynarodowych. Stosują szereg zabiegów nieszablonowego podejścia do prowadzenia lekcji, realizują autorskie projekty i dają możliwość rozwoju talentów i przedstawiania twórczości uczniów. Szeroko współpracują z instytucjami i organizacjami społecznymi, realizują wspólne przedsięwzięcia, współtworzą z rodzicami i uczniami wydarzenia i akcje szkolne. Wyposażają pracownie przedmiotowe, klasy w nowe technologie i sprzęt dydaktyczny. Zwiększając komfort sprzyjający uczeniu się aranżując przyjazną przestrzeń wspólną, wprowadzając lekcje i przerwy bez dzwonek czy organizując strefy relaksu.

Rekomendujemy poszerzenie spektrum działań w tych obszarach, aby dążyć do osiągnięcia w jeszcze większym stopniu określonych w nich wspólnie założeń.

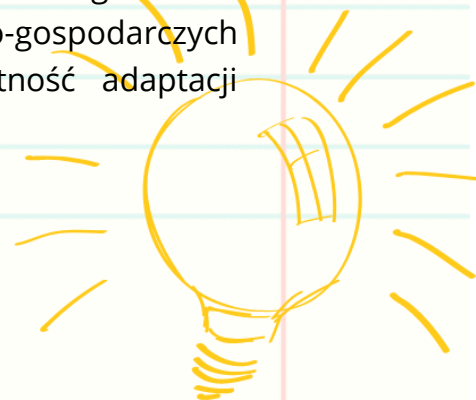
Edukacja otwarta na kreatywność. Kształtować umiejętność **systematycznego poszukiwania twórczych pomysłów**. Stosować metody rozwijające kreatywne myślenie, takie jak: łańcuchy skojarzeń, węże słowne, kalambury, kodowanie na dywanie, doświadczenia, eksperymenty, rozwiązywanie nietypowych problemów w nietypowy sposób. Stwarzać **warunki do samodzielnego przekształcania zastanej rzeczywistości** oraz przekraczania schematów w myśleniu i działaniu. Stawiać na sam proces tworzenia kształtując tym samym umiejętność stawiania czoła sytuacjom lub problemom, z jakimi wcześniej nie mieliśmy do czynienia, zwiększając ciekawość i otwartość na nowości.

Dbłość o budowanie wspólnoty społeczności szkolnej. Stwarzać jeszcze lepsze **warunki do autentycznej wymiany poglądów**, wspólnego planowania, **uzgadniania interesów wszystkich członków społeczności szkolnej**, możliwości podejmowania oddolnych, niezależnych działań zwiększając kompetencje samorządów uczniowskich, tworząc np. Rady Szkoły, powołując Szkolnego Rzecznika Praw Ucznia, angażując dzieci w zbieranie pomysłów na różne działania możliwe do realizacji w szkole kształtując we wszystkich członkach społeczności szkolnej poczucie współodpowiedzialności za realizację wspólnego celu.

Edukacja otwarta na przyszłość i życie. Wychodzić poza ramy przedmiotów - wprowadzać edukację interdyscyplinarną dając możliwość poznania danego zagadnienia z wielu punktów widzenia. Łączyć przedmioty, wykorzystywać wiedzę z różnych dziedzin, pracować projektowo i warsztatowo. Wprowadzać dzieci w **świat myślenia wizualnego, design thinking**. Stwarzać okazje do eksperymentowania z tematem, wyciągania wniosków z doświadczeń, samodzielnego lub grupowego pogłębiania zdobytego doświadczenia o wspierającą je teorię, zastosowania zdobytej wiedzy w konkretnych współczesnych, codziennych sytuacjach, rozwiązując problemy współczesnego świata zwiększając świadomość problemów społeczno-gospodarczych i kierunków rozwoju oraz wyposażając w umiejętność adaptacji do zmieniających się warunków.

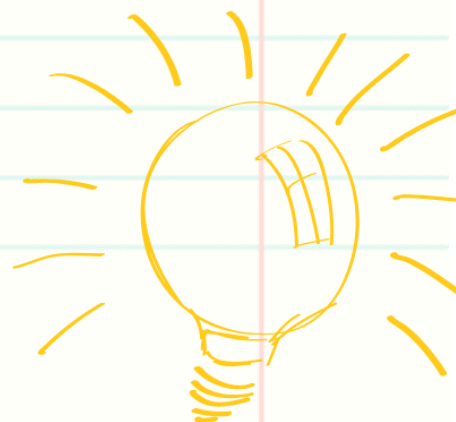
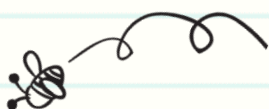
Edukacja otwarta na współpracę. W większym zakresie stosować **pracę w grupach na lekcji** zwiększając aktywność uczniów i ich zaangażowanie w pracę. Stymulować dyskusje w grupach nad pomysłami i opiniami tworząc warunki do **uczenia się od siebie**. Ograniczać pracę metodami powodującymi rywalizację, stosując np. przeglądy, festiwale zamiast konkursów. Tworzyć warunki do udzielania sobie wzajemnie pomocy np. stosować tablice „W czym mogę pomóc?”.

Sprzyjająca przestrzeń fizyczna. Wprowadzać **świadome rozwiązania**, które spełniają pożądane funkcje dydaktyczne, społeczne i psychologiczne np. ustawiać meble, ławki tak, aby zapraszały do nawiązania kontaktu, rozmowy, wspólnej pracy i **aby zmniejszyły dystans** między uczniami oraz między uczniami i nauczycielem. Organizować miejsca pracy indywidualnej lub dzielić klasę na **przestrzenie sprzyjające zróżnicowanym formom pracy**, pomiędzy którymi uczniowie będą mogli swobodnie się przemieszczać, pozwalające uczniom odkrywać, doświadczać i poznawać zgodnie z ich potrzebami i w ich własnym tempie. Wychodzić poza schematy gazetek ściennych; stosować odpowiednie dodatki, aby rozbudzały wyobraźnię, kreatywność i zachęcały do ich doświadczenia, organizować pracownie tematyczne, np. sala podróży.

Dbalności o relacje i komunikację Tworzyć warunki do budowania dobrych relacji **wprowadzając do codziennej praktyki** sposoby na **poznawanie emocji i samopoczucia** zanim przejdzie się do prowadzenia lekcji. Wprowadzać ćwiczenia na koncentrację, oddychanie, pracę ze zmysłami, zajęcia z mindfulness, uważności, relaksacji czy komunikacji. Stosować aktywną przerwę. Przechodzić do bycia w relacji partnerskiej, **skracając dystans** podczas procesu nauczania, prowadząc do zwiększenia wzajemnego zaufania, lepszego zrozumienia się wzajemnie i większej otwartości na poszukiwanie rozwiązań i dzielenie się pomysłami.

Zdecydowanie mniej przykładów pojawiło się w obszarach:

- ✓ Odejście od tradycyjnego oceniania (5)
- ✓ Gwarancja autonomii i samodzielności (4)
- ✓ Indywidualizacja procesu nauczania (3)
- ✓ Rozwój krytycznego myślenia (2)
- ✓ Właściwa kultura błęd (1)

Niektórzy nauczyciele wprowadzają metody indywidualizacji nauczania w pracy z uczniem, w tym z niepełnosprawnością wykorzystując m.in. formy pracy bazujące na indywidualnych planach aktywności. Stosują metody oceniania kształtującego pozwalając na popełnianie błędów i wyciąganie z nich wniosków zwiększając zrozumienie procesu uczenia się. Pozwalają dzieciom samodzielnie planować działania i organizować swój czas pracy, uczestniczyć w tworzeniu kodeksów grupowych zwiększając ich aktywność na lekcji, chęć do działania i współpracy.

Rekomendujemy zwiększenie ilości działań w tych obszarach, gdyż prowadzą one do uzyskania najlepszych efektów w sferach, o które najbardziej nam chodzi, czyli zwiększania poczucia bezpieczeństwa, wzajemnego zaufania, poprawy komunikacji i relacji stwarzając tym samym lepsze warunki do efektywnej nauki. Zwiększają poczucie własnej wartości i motywacji wewnętrznej do samodoskonalenia się. Dają odwagę do podejmowania wyzwań i podążania za własnymi zainteresowaniami czy marzeniami. Wzmacniają poczucie wpływu i sprawstwa otwierając drogę do odnalezienia się w życiu i wykorzystania w pełni swojego potencjału.

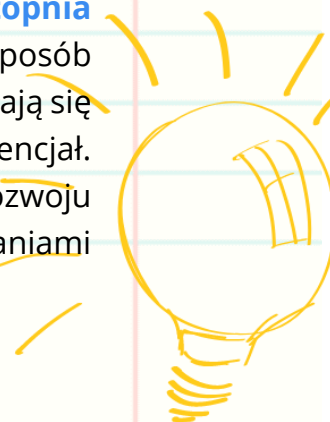
Odejdźcie od tradycyjnego oceniania. Zastępować tradycyjne sprawdziany, kartkówki, odpytywanie angażując uczniów w proces rozwiązywania problemów, tworzenia pytań, zagadek, wzajemną pomoc i sprawdzanie zadań przez kolegów z klasy itp. **Wdrażać alternatywne sposoby oceniania**, np. ocenianie kształtujące. Pozwalać na **samoocenę oraz dokonywanie refleksji nad samym procesem uczenia** się, np. poprzez tworzenie portfolio ukazującego postępy każdego dziecka. Stwarzać warunki do bieżącego monitorowania procesu edukacyjnego pod kątem przyswojenia materiału przez każdego ucznia wdrażając atrakcyjnie działania aktywizujące uczniów w proces poszukiwania i prezentowania zdobytych informacji w wybrany przez nich sposób. Włączając uczniów w kształtowanie własnego procesu nauczania, zwiększając ich poczucie własnej wartości, ciekawość poznawczą, zrozumienie procesu uczenia się i metod zwiększania jego efektywności.

Gwarancja autonomii i samodzielności. Dawać **więcej realnej przestrzeni do współdecydowania, samodzielnego tworzenia i działania** w różnych dziedzinach oraz do ponoszenia odpowiedzialności za własne działania. Wprowadzać takie działania, które uczniowie sami wybierają, sami są ich autorami i sami ponoszą konsekwencję za ich powodzenie lub porażkę. Dawać możliwość samodzielnego rozpoznawania potrzeb (swoich i innych) i możliwość samodzielnego określania celów. Pozwalać decydować jaki temat podejmiemy na lekcji, jakimi metodami będziemy się posługiwali, czy będą pracować samodzielnie czy w grupach pozwalając im przejąć inicjatywę i odpowiedzialność, dając poczucie wpływu i mocy co prowadzi w efekcie do większej aktywności i satysfakcji.

Indywidualizacja procesu nauczania. W większym zakresie określać indywidualne cele pracy dla konkretnych uczniów, wg ich indywidualnej skali sukcesu. Diagnozować potrzeby każdego ucznia pod kątem określenia jego możliwości, umiejętności, osiągnięć, zainteresowań, pasji, uzdolnień czy barier. **Różnicować zadania stawiane przed poszczególnymi uczniami pod względem stopnia trudności, sposobu i formy wykonania.** Dając w ten sposób możliwość poczucia sukcesu u każdego ucznia oraz poczucia, że stają się najlepszą wersją samego siebie i wykorzystują w pełni swój potencjał. Zyskując przy tym większą satysfakcję z pracy i uczestniczenia w rozwoju i sukcesie każdego ucznia w klasie, zwłaszcza tych z wyzwaniem edukacyjnym.

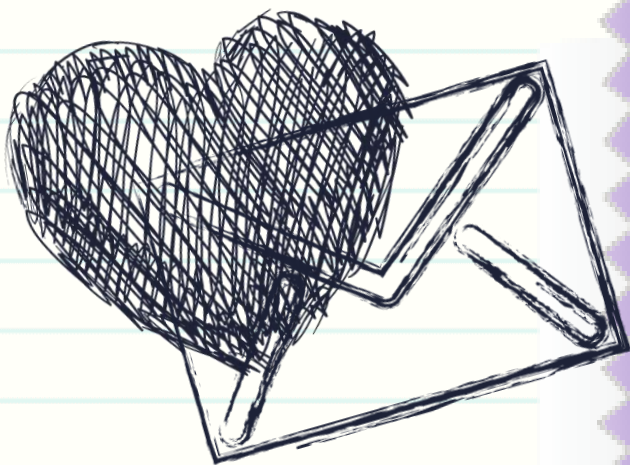
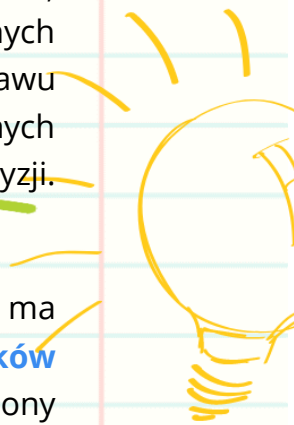

Rozwój krytycznego myślenia. Stosować **narzędzia do rozwoju krytycznego myślenia** np. TOC (Theory of Constraints). Kształtować umiejętności pozyskiwania, selekcji i weryfikacji informacji, przetwarzania danych, krytycznej analizy, syntezy, wyciągania wniosków, odróżniania fikcji od faktów. Dawać możliwość samodzielnego odnajdywania, badania i organizowania informacji, dokonywania podziału zagadnienia na części składowe, stawiania i badania hipotez, przytaczania argumentów, szczegółów, przykładów, aby wesprzeć twierdzenie, wnioski, sprawdzania alternatywnych rozwiązań, dokonywania oceny informacji z uwzględnieniem zestawu kryteriów, grupowania. Pozwalając na lepsze zrozumienie poznawanych zagadnień oraz kształtując umiejętność lepszego podejmowania decyzji.

Właściwa kultura błędu. Tworzyć przestrzeń, w której uczeń ma **możliwość popełniania błędów, wyciągania z nich wniosków i poszukiwania rozwiązań naprawiania błędów.** Doceniać włożony wysiłek, odchodzić od oczekiwania perfekcjonizmu. Doceniać na każdym kroku błędy swoje i swoich uczniów budując w ten sposób wzajemne zaufanie i relacje. Pozwalać uczniom na samodzielne znajdowanie błędów, „broniąc błędów” poprzez ich wskazywanie, wyjaśnienie i skorygowanie uznając to w ocenie pracy. Umożliwiać poprawianie prac. Stwarzając tym samym atmosferę sprzyjającą uczeniu się, zwiększając poczucie bezpieczeństwa, odwagę uczniów do podejmowania wyzwań bez strachu przed popełnieniem błędu a w efekcie do osiągnięcia lepszyc wyników.

Chcemy, aby niniejsze wyniki pomogły Państwu w określeniu kierunków rozwoju dalszej pracy nad wdrażaniem wizji Szkoły Naszych Marzeń w Państwa placówkach. Zachęcamy do przeprowadzenia dyskusji w gronie pedagogicznym, z uczniami i z rodzicami na temat wniosków z mapowania oraz podzielenie się z nami a może również z innymi placówkami efektami tych dyskusji.

Podziękowania

Bardzo dziękujemy wszystkim, którzy zaangażowali się w realizację Mapowania Zasobów #Uwidaczniamy Niewidoczne w placówkach oświatowych na terenie Konina. Pomimo trudnego czasu pandemii działaliście Państwo bez względu na okoliczności.

SPECJALNE PODZIĘKOWANIA DLA:

Przedszkola

- Przedszkole nr 2 "Kraina Wesolej Zabawy" - Urszula Rogalewska
- Przedszkole nr 6 - Magdalena Małas, Katarzyna Krygier
- Przedszkole nr 8 im. Janka Wędrowniczka - Larysa Pyzik-Dziubczyńska
- Przedszkole nr 10 z Oddziałami Integracyjnymi "Leszczynowa Górka" - Marzena Całuj
- Przedszkole nr 31 "Pod Tęczą" - Magdalena Pytlewicz, Monika Owczarzak
- Przedszkole nr 32 z Oddziałami Integracyjnymi - Magdalena Filipak, Katarzyna Sikorska

Szkoły podstawowe

- Szkoła Podstawowa im. Bolesława Prusa w Liścu Wielkim - Agnieszka Zajączkowska
- Szkoła Podstawowa nr 1 im. Zofii Urbanowskiej w Koninie - Krystyna Kazimierczak, Barbara Loch
- Szkoła Podstawowa nr 3 im. Kawalerów Orderu Uśmiechu w Koninie - Dorota Powidzka
- Szkoła Podstawowa nr 8 z Oddziałami Integracyjnymi im. Powstańców Wielkopolskich w Koninie - Małgorzata Janczak-Kuznowicz
- Szkoła Podstawowa nr 9 z Oddziałami Integracyjnymi Nr 9 im. Bohaterów Westerplatte w Koninie - Małgorzata Burska-Zborczyńska
- Szkoła Podstawowa nr 10 im. Adama Mickiewicza w Koninie - Eliza Bukowska, Ewa Wojciechowska
- Szkoła Podstawowa nr 11 im. Floriana Marciniaka w Koninie - Agnieszka Łachacz
- Szkoła Podstawowa nr 12 im. Stanisława Moniuszki w Koninie - Martyna Marciniak

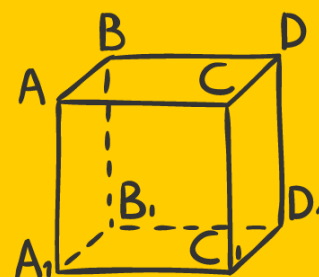
- Szkoła Podstawowa nr 15 im. Polskich Olimpijczyków w Koninie - Małgorzata Gralewski, Anna Berdzińska

Szkoły Ponadpodstawowe

- I Liceum Ogólnokształcące im. Tadeusza Kościuszki w Koninie - Ewa Walczak, Agnieszka Namysł
- II Liceum Ogólnokształcące im. Krzysztofa Kamila Baczyńskiego w Koninie - Dorota Bugajczyk, Agata Szymczak
- Zespół Szkół Centrum Kształcenia Ustawicznego im. Stefana Batorego w Koninie - Arleta Radomska, Ewa Dąbrowska
- Zespół Szkół Górniczo - Energetycznych im. Stanisława Staszica w Koninie - Kamil Rudzki
- Zespół Szkół im. Mikołaja Kopernika w Koninie - Ewa Pawlak
- Zespół Szkół Budownictwa I Kształcenia Zawodowego Im. Eugeniusza Kwiatkowskiego W Koninie - Robert Łukasik

Zespół roboczy, pracujący nad analizą wyników i przygotowaniem niniejszego raportu:

- Anna Berdzińska
- Larysa Pyzik-Dziubczyńska
- Małgorzata Gralewski
- Magdalena Grzeszkiewicz-Brzęcka
- Lucyna Lenard-Woźniak
- Anna Leśna-Szymańska
- Agnieszka Gołębiowska

Kontakt

konin.szkolanaszychmarzen@gmail.com

„Działamy, by uczestniczyć w zmianie na rzecz edukacji i ucznia, i być jej częścią.”

- Agnieszka Gołębiowska
Koordynatorka ds. młodzieży i projektów kreatywnych
w Urzędzie Miejskim w Koninie